

ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 2009

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΣΥΡΙΖΑ

ΓΙΑΝΝΗ ΔΡΑΓΑΣΑΚΗ

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΟΜΙΛΙΑ ΓΙΑΝΝΗ ΔΡΑΓΑΣΑΚΗ, ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΗ, ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΤΟΥΣ 2009

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 3/12/2008

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ο Γενικός Εισηγητής μας, κ. Παναγιώτης Λαφαζάνης, έκανε εξαντλητική κριτική στον Προϋπολογισμό και γενικότερα στην πολιτική που ασκείται.

Θα ήθελα να καταθέσω ορισμένες συμπληρωματικές παρατηρήσεις.

1. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το πρώτο θέμα είναι: «Προϋπολογισμός και Κοινωνία». Κάθε χρόνο, σ' αυτή την Αίθουσα, επίμονα, κουραστικά, επαναφέρω συνέχεια το θέμα «με ποιο τρόπο καταρτίζεται ο ελληνικός Προϋπολογισμός, με ποιο τρόπο το συζητούμε στη Βουλή και τι σχέση έχει όλη αυτή η ιστορία με την κοινωνία», αλλά ποτέ, νομίζω, δεν ήταν τόσο μεγάλη η απόσταση όσο είναι φέτος. Δηλαδή, εννοώ ότι ο φετινός Προϋπολογισμός είναι εκτός τόπου και χρόνου, σε σχέση με τα προβλήματα που βιώνει η κοινωνία και τα ερωτήματα, τα οποία θέτει και ζητά, εναγωνίως, απάντηση. Μια κοινωνία, που αντιμετωπίζει το φάσμα της ανεργίας, τον κίνδυνο της μεγάλης αύξησής της εκ νέου, τον κίνδυνο των απολύσεων, τον κίνδυνο της επισφαλούς απασχόλησης, που δεν έχει να ακούσει τίποτα το ελπιδοφόρο, μέσα από αυτόν τον Προϋπολογισμό.

Αυτό, προσδίδει στο θέμα που θέτουμε μία ευρύτερη διάσταση. Δεν είναι δυνατό να μη λαμβάνετε υπόψη σας αυτό το στοιχείο. Θα μου πείτε «η στιγμή, τώρα, δεν είναι κατάλληλη για νέους τρόπους κατάρτισης του Προϋπολογισμού, για νέες διαδικασίες κ.λπ.», από την άλλη, όμως, μεριά, τέτοιες στιγμές είναι εκείνες που επιβάλλουν τη διεύρυνση της δημοκρατίας και την αναζήτηση τρόπων να γίνει ουσιαστική η σχέση του πολίτη με την πολιτική. Το θέμα αυτό δεν είναι δευτερεύον.

Έγινε μια μελέτη από τον ΟΟΣΑ, για τον ελληνικό Προϋπολογισμό – ενδιαφέρουσα μελέτη, σε κάποια συρτάρια, βεβαίως, έχει μπει – και είδαν οι εκπρόσωποι του ΟΟΣΑ και φορείς και Βουλευτές, είδαν και εμάς από το ΣΥ.ΡΙΖ.Α., καταθέσαμε τις απόψεις μας και πολλές έγιναν, παραδόξως, δεκτές από τον ΟΟΣΑ.

Θα σας πω μόνο έναν αριθμό. Αυτό που ονομάζουμε ελληνικό Προϋπολογισμό είναι 14.000 λογαριασμοί. Από τους 14.000 λογαριασμούς, πιστώσεις όπως λέμε, αλλάζουν 6.500 μέσα στη διάρκεια του χρόνου εκτέλεσης ενός προϋπολογισμού. Στην ουσία, δηλαδή, ο Προϋπολογισμός που ψηφίζει η Βουλή, απέχει πολύ από τον Προϋπολογισμό που υλοποιείται. Η Βουλή δίνει κάθε χρόνο μια επικύρωση στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών να κάνει ό,τι θέλει. Αυτό, σήμερα, είναι το απόλυτο στοιχείο του Προϋπολογισμού αυτού, μία επικύρωση στον κ. Αλογοσκούφη ή όποιον θα είναι στη θέση του αργότερα, να κάνει ό,τι νομίζει.

Έχουμε, επίσης, ένα καινούριο στοιχείο, φέτος, πέρα από τα δυσάρεστα. Έχουμε το στοιχείο ότι, παρόλο που η θεσμική διαδικασία δε βοηθάει, αρκετοί φορείς έχουν ασχοληθεί με τον Προϋπολογισμό. Ήδη, μας έχει μοιραστεί – και είναι θετικό αυτό – μια ενδιαφέρουσα μελέτη του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, το οποίο εκπροσωπεί τους μηχανικούς, αλλά απ' ό,τι είδα - θα τη μελετήσουμε εκτενέστερα – κάνει μια γενικότερη κριτική ανάλυση του Προϋπολογισμού.

Κύριε Πρόεδρε, υπάρχει μια αντίστοιχη εργασία - την καταθέτω στα Πρακτικά, γιατί, ενδεχομένως, δεν έχει έρθει - που έχει γίνει από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος, το οποίο, εδώ και μερικά χρόνια, επίσης συντάσσει ένα κείμενο, μία έκθεση για τον Προϋπολογισμό και, κατά κανόνα, εκεί – εγώ τουλάχιστον – έχω βρει πολύ ενδιαφέρουσες επισημάνσεις.

Ενδεχομένως να υπάρχουν και άλλοι φορείς, των οποίων την επεξεργασία αυτή τη στιγμή δεν είμαι έτοιμος να αναφέρω. Αλλά μόνο το γεγονός ότι δύο πολύ μεγάλοι επιστημονικοί φορείς που εκπροσωπούν μεγάλους κλάδους επιστημόνων, όπως είναι οι μηχανικοί και οι οικονομολόγοι, μας καταθέτουν τις εκθέσεις τους, δείχνει ότι υπάρχει δυνατότητα και ανάγκη - για να είμαι ακριβής ανάγκη υπήρχε, αλλά φαίνεται να ενισχύεται η δυνατότητα - για έναν άλλον τρόπο σύνταξης του Προϋπολογισμού, που θα ξεκινάει από αυτές ακριβώς τις πρωτοβουλίες και τις προτάσεις και θα κάνει μια προσπάθεια να δημιουργηθεί ένας διάλογος για τη διαμόρφωση του Προϋπολογισμού και, βεβαίως, για την υιοθέτηση προτάσεων στο περιεχόμενό του.

2. Η ΚΡΙΣΗ ΔΕΝ ΕΠΕΣΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ

Το δεύτερο θέμα που θα ήθελα να θέσω αφορά, βεβαίως, την κρίση. Δεν είναι κάτι το οποίο μπορεί να τεθεί εκτός συζήτησης, διότι φόντο όλων των εξελίξεων σήμερα και όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά σε όλο τον κόσμο, είναι ακριβώς αυτή η κρίση. Βεβαίως, δε μπορούμε να είμαστε εδώ εκτενείς, αλλά πρέπει, τουλάχιστον, να σημειώσουμε ότι

πρόκειται για μια ασυνήθιστη κρίση. Αν τη δούμε, δηλαδή, μέσα στην ιστορία των καπιταλιστικών κρίσεων, είναι μια μεγάλη κρίση, είναι πολλά καινούργια στοιχεία.

Είναι η πρώτη κρίση που συμβαίνει σε μια ιστορική περίοδο της ανθρωπότητας, όπου εισέρχονται νέοι παράγοντες, νέες δυνάμεις στον παγκόσμιο καταμερισμό της εργασίας, με τεράστιους πληθυσμούς και αναφέρομαι στην Κίνα, αλλά και στην Ινδία, στη Ρωσία, στη Βραζιλία, γεγονός το οποίο προσδίδει στην κρίση αυτή και μια γεωπολιτική διάσταση. Τίθεται, δηλαδή, θέμα μ' αυτή την κρίση, μιας νέας αναδιάταξης του κόσμου, όπως δημιουργούνται, βεβαίως, και κίνδυνοι ακόμη και για την ειρήνη και την ασφάλεια. Ακριβώς αυτό εμείς, ως ΣΥ.ΡΙΖ.Α., δεν ξεχνάμε ότι η ειρήνη δε διασφαλίζεται αν δεν υπάρχει ένα διαρκές κίνημα για την ειρήνη.

Η κρίση αυτή, επίσης, είναι η πρώτη στην ιστορία της ανθρωπότητας, θα έλεγα, όπου βρίσκει με τόσο υψηλό χρέος, όχι μόνο κράτη και επιχειρήσεις, αλλά και νοικοκυριά. Αυτό είναι το καινούργιο στοιχείο. Πολλές φορές στο παρελθόν είχαμε κρίσεις υπερχρέωσης κρατών και χρεοκοπίες - και η Ελλάδα χρεοκόπησε επανειλημμένα - πολλές φορές είχαμε χρεοκοπία επιχειρήσεων. Δεν είχαμε, νομίζω, πριν το φαινόμενο αυτής της εκτεταμένης υπερχρέωσης νοικοκυριών. Δεν είχαμε, δηλαδή, το φαινόμενο που οι τράπεζες λειτουργούσαν στα πλαίσια του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού ως υποκατάστατο του κοινωνικού κράτους. Αντί, δηλαδή, το κοινωνικό κράτος να καλύπτει τις βασικές ανάγκες, έσπρωχνε τον κόσμο προς τις τράπεζες και, με αυτόν τον τρόπο, δημιουργήθηκε αυτή η τεράστια υπερχρέωση που έγινε, όχι ακριβώς αιτία, αλλά μία από τις διάφορες διαδρομές, ένας από τους μηχανισμούς γένεσης της κρίσης, όταν στην Αμερική οι φτωχοί ιδιοκτήτες σπιτιών έμεναν άνεργοι, μειωνόταν ο μισθός τους ή ανέβηκε το επιτόκιο, δε μπορούσαν να εξοφλούν τα χρέη τους. Άρχισε εκεί η γνωστή αλυσίδα που μας οδήγησε στην κρίση των τραπεζών και του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Αυτό, λοιπόν, δείχνει ότι από την άλλη μεριά, η κρίση αυτή εξαρχής γίνεται και μια κοινωνική κρίση. Η κοινωνική κρίση δηλαδή δε θα προκύψει μόνο εκ του αποτελέσματος, δηλαδή θα αυξηθεί η ανεργία, όπως έγινε στην κρίση του 1929 ή και άλλοτε, αλλά τώρα η ίδια αυτή η κρίση δημιουργεί τεράστια ασφυξία σε εκείνα τα κοινωνικά στρώματα και ομάδες που έχουν πρόβλημα υπερχρέωσης. Αν η ύφεση βαθύνει, καταλαβαίνουμε ότι το πρόβλημα αυτό θα έρθει πίσω να παροξύνει ξανά την κρίση των τραπεζών και, ενδεχομένως, να δημιουργήσει ακόμη μεγαλύτερα προβλήματα. Η κρίση αυτή, βεβαίως, δεν είναι φυσικό φαινόμενο. Είναι κοινωνικό φαινόμενο και ως τέτοιο έχει κοινωνικές και πολιτικές αιτίες. Όποιος κρύβει τις κοινωνικές και τις πολιτικές αιτίες της κρίσης αυτής, σημαίνει ότι θέλει να παραπλανήσει το λαό.

Ήταν έκπληξη αυτή η κρίση; Ορισμένοι μιλούν για την κρίση αυτή σα να ήταν ένα γεγονός απρόσμενο, ξαφνικό. Εμείς δε διεκδικούμε, ως ΣΥ.ΡΙΖ.Α., ούτε το αλάθητο ούτε έχουμε προφητικές ικανότητες. Εκείνο όμως που διεκδικούμε είναι η αναγνώριση ότι, χρόνια τώρα, ασκούσαμε κριτική σ' αυτή την πολιτική και σ' αυτό το μοντέλο ανάπτυξης, ακριβώς, από τη σκοπιά ότι ενδογενώς χτίζεται η κρίση. Ο κ. Λαφαζάνης επανειλημμένα αρθρογράφησε, όπως και άλλοι Βουλευτές του Συνασπισμού. Το κόμμα μας έκανε, πριν από ένα χρόνο, ειδική κεντρική επιτροπή για τα θέματα της κρίσης.

Θα μου επιτρέψετε - σπανίως το κάνω - να αναφέρω κάτι που είχα πει, όχι πέρυσι, οπότε είχε αρχίσει να φαίνεται, αλλά το Δεκέμβριο του 2006, όταν συζητούσαμε για τον Προϋπολογισμό του 2007, επειδή τότε μας μιλούσε πάλι ο κ. Πρωθυπουργός και ο κ. Αλογοσκούφης για ισχυρή ανάπτυξη, όπως μιλούσαν κάποιοι άλλοι για ισχυρή οικονομία. Έλεγα, λοιπόν, τότε ότι οι ιδιωτικοποιήσεις, οι απορρυθμίσεις, η άνιση διανομή του πλούτου, ο υπερδανεισμός, η εισροή κερδοσκοπικών κεφαλαίων, η επιβάρυνση του περιβάλλοντος, η εκτεταμένη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή, η χαμηλή συνεισφορά στα δημόσια έσοδα, ότι αρχικά λειτουργεί ως προσθετικός παράγοντας της ανάπτυξης, μετεξελίσσεται στη συνέχεια στο αντίθετό του, σε παράγοντα κρίσης. Την κρίση, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, τη χτίσατε εσείς, η πολιτική σας, της Ν.Δ. εδώ, του κ. Μπους, αλλού, του Θαπατέρο στην Ισπανία. Η δική σας πολιτική έχτιζε, τροφοδοτούσε, πυροδοτούσε το μηχανισμό της κρίσης. Και όχι μόνο η δική σας, αλλά και των προηγούμενων κυβερνήσεων.

Ήταν θέμα χρόνου το ξέσπασμα της κρίσης. Ακόμη και αν δεν υπήρχε αυτή η διεθνής κρίση, το ελληνικό μοντέλο είχε κορυφωθεί, σε ό,τι αφορά την απόδοσή του, το 2003. Από το 2004 αρχίζει πτώση. Στην αρχή η πτώση εκδηλώνεται με πτώση των ρυθμών ανάπτυξης - δεν είχαμε βεβαίως ύφεση. Αυτό στηρίζεται στην υπερχρέωση που αυξάνει και ήταν θέμα χρόνου να επέλθει η κρίση και, ενδεχομένως, να ερχόταν με πιο άγρια μορφή. Ενδεχομένως, να ήμασταν η νέα Ισλανδία ή η νέα Αργεντινή.

Η κρίση στην Ελλάδα δεν είναι μονή, δεν είναι μια κρίση. Δεν έχουμε δηλαδή μόνο τη διεθνή κρίση. Έχουμε τη διεθνή κρίση που ασκεί ένα αυτόνομο ρόλο. Επηρεάζει την Ελλάδα πάρα πολύ μέσω ναυτιλίας, μέσω τουρισμού, μέσω τραπεζών, μέσω ποικίλων καναλιών, διότι η δομή της οικονομίας μας είναι ευάλωτη ακριβώς σε διεθνείς κρίσεις και αυτό το τονίζαμε, διότι είχαμε εξαρτηθεί εντελώς από το κερδοσκοπικό κεφάλαιο. Μας εμφανίζατε εδώ ως επένδυση το ότι έρχονταν διάφοροι κερδοσκόποι και επένδυαν στο Χρηματιστήριο και το χρησιμοποιούσατε αυτό ως δείκτη επενδύσεων, όπως μας λέγατε. Όταν εμείς ρωτούσαμε τον κ. Αλογοσκούφη, « ποιος είναι άμυνες; Γιατί δε θωρακίζετε την οικονομία, αφού – του λέγαμε - κάποια στιγμή μπορεί να φύγουν αυτά τα κεφάλαια»; Μας απαντούσε ότι δεν έχουμε δίκιο, διότι αυτές είναι επενδύσεις, δεν είναι χρέος και άρα δεν υπάρχει πρόβλημα.

Από τη μια, λοιπόν, έχουμε τη διεθνή κρίση και από την άλλη έχουμε την ενδογενή κρίση του ελληνικού μοντέλου ανάπτυξης, όπου συναντιούνται αυτά τα δύο και γίνεται ό,τι γίνεται όταν συναντιούνται δύο τρένα με μεγάλη ταχύτητα. Η έκρηξη πολλαπλασιάζεται. Ακριβώς γι' αυτό, έγκυροι αναλυτές δεν αποκλείουν καθόλου το ενδεχόμενο η κρίση στην ελληνική οικονομία να αποκτήσει μεγαλύτερο βάθος και κυρίως μεγαλύτερη διάρκεια και αυτό, επίσης, προσπαθείτε να το συγκαλύπτετε και να λέτε διάφορα πράγματα λόγω των οποίων θα έχετε πρόβλημα σε λίγους μήνες με αυτά τα οποία πρόκειται να συμβούν.

Άρα, η κρίση στην Ελλάδα είναι σύνθετη, είναι κρίση που οφείλεται σε συγκεκριμένες πολιτικές, αναπτυξιακές στρατηγικές και επιλογές που έγιναν. Εδώ πληρώνουμε τις ιδιωτικοποιήσεις, εδώ πληρώνουμε της απορρυθμίσεις, εδώ πληρώνουμε τους τεράστιους εξοπλισμούς. Ο προϋπολογισμός των εξοπλιστικών προγραμμάτων είναι 60 δισ. ευρώ, από το 1996 μέχρι σήμερα, περιλαμβανομένων και αυτών που έχουν εγγραφεί να

γίνουν. Δηλαδή, ό,τι πήραμε από την Ε.Ε. με το Β΄, Γ΄ και Δ΄ Κ.Π.Σ. έχουν γίνει εξοπλιστικά προγράμματα. Την ώρα που η Φιλανδία και οι άλλοι επένδυαν στην έρευνα και την τεχνολογία, εμείς επιλέξαμε με διακομματική συναίνεση - ήμασταν τότε στο περιθώριο, οι γραφικοί της υπόθεσης, ο Συνασπισμός τότε - και επιλέξαμε την Ολυμπιάδα. Θα το πληρώσουμε και αυτό, διότι τα έργα της Ολυμπιάδας, οι επενδύσεις στην οικοδομή και οι χρηματιστικές επενδύσεις δεν παράγουν παραγωγικότητα, δε δημιουργούν παραγωγική βάση, άρα δε δημιουργούν εκείνες τις προϋποθέσεις που μπορείς είτε να αποφύγεις την κρίση, είτε και αν έχεις την κρίση, να μπορέσεις να την αντιμετωπίσεις από κάπως καλύτερες θέσεις.

Επομένως, το συμπέρασμα είναι ότι η κρίση στην Ελλάδα εμφανίζεται εξ αρχής ως μια κρίση της αναπτυξιακής στρατηγικής και του μοντέλου ανάπτυξης. Άρα, η ιδιαιτερότητα αυτής της κρίσης είναι ότι μας θέτει μπροστά στο καθήκον για μια μεγάλη αλλαγή της κοινωνίας, της οικονομίας, του τρόπου που αναπτυσσόμαστε, δηλαδή ένα νέο μοντέλο παραγωγής, κατανάλωσης, διανομής και ανάπτυξης.

3. Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΘΑ ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΕΙ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Στο φόντο αυτό πρέπει να ξανάρθουμε στον προϋπολογισμό. Τι προϋπολογισμό θα περίμενε κανείς σε μια χώρα όπου όλα αυτά που είπα πριν συμβαίνουν. Το εάν θα έχουμε ύφεση με την τεχνική έννοια του όρου, για την Ελλάδα δεν έχει πολύ μεγάλη σημασία. Η Κίνα θα μπει σε ύφεση, αν ο ρυθμός ανάπτυξης πέσει κάτω από το 6%, όχι στο 0, γιατί δε θα μπορεί να απορροφήσει τους πληθυσμούς που φεύγουν από τα χωριά κ.λπ.. Η Ελλάδα είναι σε ύφεση με ρυθμό ανάπτυξης κάτω από το 2%. Θα περιμέναμε έναν προϋπολογισμό που θα δημιουργούσε κάποιο ανάχωμα στην κρίση, που θα έπαιρνε κάποια μέτρα για τους δεινοπαθούντες και που θα ύψωνε κάποιες άμυνες έναντι αυτών που πρόκειται να συμβούν. Τίποτα από αυτά δεν κάνει ο προϋπολογισμός. Όπως είπε και ο κ. Λαφαζάνης - και δε θα τα επαναλάβω - ο προϋπολογισμός με τις πολιτικές του και το περιεχόμενό του γίνεται παράγοντας επιδείνωσης της κρίσης. Άρα, από δω και πέρα η ευθύνη της Νέας Δημοκρατίας και του Πρωθυπουργού γίνεται τεράστια. Όχι, βέβαια, ότι μέχρι εδώ δεν έχει ευθύνη, αλλά από εδώ και πέρα είναι ο διαχειριστής της κρίσης.

Η παγίδα του χρέους

Κύριε Υπουργέ, είπατε για δημόσιο χρέος. Αυτό είναι ένα πολύ σοβαρό θέμα. Σήμερα διάβαζα στην εφημερίδα ένα επιχειρήμα «οικ αν λάβεις παρά του μη έχοντος». Δεν ξέρω αν το είπε ο κ. Αλογοσκούφης και ελπίζω να μην το είπε γιατί είναι προσβολή όλων μας. Τώρα ανακαλύψατε ότι το κράτος δεν έχει λεφτά; Τι κάνατε όλα αυτά τα χρόνια; Πώς δημιουργήθηκε αυτό το πρόβλημα και κατ' αρχήν ποιο είναι αυτό το πρόβλημα;

Εμείς λέμε, ναι, υπάρχει πρόβλημα και μπορεί να επιδεινωθεί και να γίνει κεντρικό πρόβλημα της πολιτικής ζωής. Το πρόβλημα υπάρχει γιατί αυξήθηκε το δημόσιο χρέος, αλλά και γιατί πουλήθηκαν τα περιουσιακά στοιχεία του

κράτους. Προσωπικά φοβόμουν ότι θα ερχόταν αυτή η στιγμή. Από το 1990 και μετά, όποτε έκανα κριτική σ' αυτό το μοντέλο που είχαμε, είχα κατά νου αυτή τη στιγμή. Δηλαδή, ότι έρχεται μια στιγμή όπου δεν έχεις απλώς μεγάλο χρέος, αλλά έχεις πουλήσει και τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία αποτελούν την αντιστάθμιση στο χρέος που έχεις. Με ευθύνη των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας η Ελλάδα βρίσκεται σ' αυτή την κατάσταση, υπερχρεωμένη χώρα με ξεπουλημένα τα περιουσιακά στοιχεία που θα μπορούσαν να θεωρηθούν περιουσιακό στοιχείο του κράτους. Αυτό δημιουργεί ένα πεδίο εκβιασμών και πιέσεων.

Πού οφείλεται η διόγκωση αυτού του προβλήματος, πέρα από το σκέλος που είπα πριν, δηλαδή, το πολιτικό; Τι έκανε αυτή η Κυβέρνηση για να μην αυξηθεί το δημόσιο χρέος; Αντιμετώπισε τη φοροδιαφυγή; Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας είναι συμπύκνωση της κοινωνικοποίησης των ζημιών των καπιταλιστικών κρίσεων, της φοροδιαφυγής και των προνομίων που δίνονται σε ισχυρές κοινωνικές ομάδες. Η φοροδιαφυγή αυξήθηκε. Έκανε τίποτε αυτή η Κυβέρνηση για να αυξήσει τη φορολογία των πλούσιων στρωμάτων που μπορούν να πληρώσουν; Τη μείωσε. Ρωτούσαμε: «είναι γεμάτα τα ταμεία σας, κύριε Αλογοσκούφη, και μειώνετε τους συντελεστές φορολογίας στα κέρδη και δεν βάζετε φορολογία στα μερίσματα και απαλλάσσετε την Εκκλησία από κάθε φόρο και οι εφοπλιστές δεν πληρώνουν φόρο»; Σε μια ομιλία μου στον προϋπολογισμό είχα πει ότι η Κυβέρνηση ακολουθεί το δόγμα «ουκ αν λάβεις παρά του έχοντος». Ιδού, λοιπόν, ο λογαριασμός. Τώρα ήλθε ο λογαριασμός για όσα κάνατε και για όσα δεν κάνατε. Τι προτείνει η κυβέρνηση στο χρέος που έχουμε; Πώς θα αποσβεστεί; Με ύφεση; Ποιοι είναι οι μηχανισμοί ανάπτυξης που έχει να προτείνει αυτή η Κυβέρνηση; Η λύση είναι μια. Ή θα κάνετε αναδιανομή ή θα οδηγήσετε τη χώρα σε χρεοκοπία, διότι το χρέος αυξάνεται. Τα 28 δις €, ενδεχομένως, θα γίνουν δημόσιο χρέος. Ακόμη δεν είναι όλα. Μπορεί να γίνουν.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ: ΑΝΑΓΚΑΙΟ ΕΝΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ

Θα αναφερθώ στο τι προτείνουμε εμείς. Κατ' αρχήν σε ένα σύνθετο πρόβλημα δεν υπάρχουν απλές απαντήσεις. Μερικές φορές ακούω συναδέλφους που, δίκην συνταγών μαγειρικής, έχουν έτοιμες συνταγές για όλα τα προβλήματα. Η απάντηση στην κρίση αυτή πρέπει να πάρει τη μορφή ενός συνολικού σχεδίου, ενός σχεδίου μεγάλων αλλαγών και μετασχηματισμών στην οικονομία και στην κοινωνία.

Οπωσδήποτε, όμως, χρειάζονται και

α) **μέτρα άμεσης απόδοσης** και όχι μέτρα που θα παρθούν σήμερα και θα τεθούν σε εφαρμογή σε τρία χρόνια. Εάν είναι σωστές οι εκτιμήσεις που γίνονται, σημαίνει ότι το 2009 η ανεργία στην Ελλάδα θα αυξηθεί κατά 80.000 νέους ανέργους. Εάν η ανάπτυξη πέσει από 3,5% στο 1,5%, αυτό σημαίνει 80.000 νέους ανέργους ή και παραπάνω. Μπορούμε αυτό να το προλάβουμε; Αυτό σημαίνει πολιτική. Εάν αυτοί γίνουν άνεργοι, δε θα πληρώνουν ΙΚΑ, άρα θα χάσουν τα ταμεία, δε θα πληρώσουν φόρους, άρα θα χάσει το κράτος και οι ίδιοι θα είναι δυστυχείς. Πρέπει να υπάρξει προληπτική παρέμβαση; Εμείς λέμε ότι το τραίνο της κρίσης έχει φύγει και δε μπορούμε να πούμε ότι μπορούμε να αποτρέψουμε την κρίση. Μπορεί να γίνει κάποιο φρενάρισμα και γι' αυτό προτείνουμε τρία πράγματα.

Πρώτον, ένα πρόγραμμα 100.000 θέσεων εργασίας σε τομείς του κοινωνικού κράτους, νοσοκομεία κ.λπ. και σε υποδομές, σε επενδύσεις.

Δεύτερον, μια δέσμη μέτρων για την άμεση στήριξη του εισοδήματος των χαμηλόμισθων, των χαμηλοσυνταξιούχων, των ανέργων και γενικά των ανθρώπων που είναι στην απέραντη ανέχεια. Και αυτό το μέτρο είναι μέτρο ανάσχεσης της κρίσης, γιατί όλο αυτό το χρήμα θα πέσει στην αγορά.

Τρίτον, μέτρα επιλεκτικά με κοινωνικά κριτήρια στήριξης των δανειοληπτών. Εάν ο δανειολήπτης μπορεί να εξοφλήσει το δάνειό του ή αν κάποιος μπορεί να τον απαλλάξει από αυτή την υποχρέωση, έστω και προσωρινά, αυτό είναι σημαντικό μέτρο ανακούφισης της όλης κατάστασης.

Από αυτήν τη σκοπιά έρχομαι στο **τέταρτο** μέτρο που είναι η δέσμη των δικών μας προτάσεων για τις τράπεζες. Χαιρόμαστε που οι προτάσεις μας έχουν γίνει αποδεκτές και από κοινωνικούς φορείς και οργανώσεις. Ότι δηλαδή, πρέπει να προχωρήσουμε άμεσα στην επανεθνικοποίηση, τουλάχιστον, της Εθνικής Τράπεζας και στην ενίσχυση της θέσης του δημοσίου στο Ταμειυτήριο, ούτως ώστε Εθνική Τράπεζα, Ταμειυτήριο, Αγροτική Τράπεζα, Τράπεζα Αττικής κ.λπ. ως ένας ισχυρός πυλώνας, να διοχετεύσουν χρήμα στην οικονομία, να ασκήσουν πίεση για χαμηλότερα επιτόκια και να αρχίζουν να αλλάζουν τα κριτήρια χρηματοδότησης της οικονομίας και λειτουργίας των τραπεζών. Κι αυτά, όσο υπάρχει ακόμη χρόνος. Διότι, σε λίγο, μπορεί να χρειαστεί να εθνικοποιηθεί ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα, όχι ως αριστερή πρόταση, αλλά για να περισωθεί ό,τι μπορεί να περισωθεί. Αυτό θα δημιουργήσει τεράστιες υποχρεώσεις στο δημόσιο χρέος. Εάν γίνονταν αυτά που είπαμε τώρα, υπήρχε και υπάρχει κάποιο περιθώριο να προλάβουμε κάποια πράγματα. Δυστυχώς, η κυβέρνηση δε μας άκουσε. Ήταν ατολμία και του ΠΑΣΟΚ που δεν υιοθέτησε αυτήν την πρόταση, με αποτέλεσμα να μην έχει ασκηθεί η δέουσα πίεση προς την κυβέρνηση.

Άμεσα μέτρα για το εισόδημα, για την απασχόληση, για το τραπεζικό σύστημα, μαζί με άλλα που έχουμε προτείνει, θα μπορούσαν να φέρουν ένα επιθυμητό αποτέλεσμα και να βάλουν ένα φρένο.

β) Άλλο μοντέλο – νέα προοπτική.

Όμως, αυτά τα μέτρα από μόνα τους, δεν είναι έξοδος από την κρίση. Διότι, όπως είπα πριν, η κρίση είναι κρίση του μοντέλου ανάπτυξης. Έξοδος από την κρίση σημαίνει ένας άλλος τρόπος λειτουργίας της οικονομίας, ένα άλλο μοντέλο ανάπτυξης. Μπορεί να γίνει αυτό στο διεθνή ορίζοντα που έχουμε, με σύμφωνο σταθερότητας, με ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων; Ασφαλώς, αυτό αποτελεί ένα πρόβλημα. Όμως, χρειάζονται και τα δύο και το νέο μοντέλο να φτιάξουμε και αγώνα πανευρωπαϊκά να κάνουμε. Παντού υπάρχουν τα ίδια ή παρεμφερή προβλήματα. Ευτυχώς, δεν είμαστε μόνοι μας. Θα πρέπει, λοιπόν, να υπάρξει και μια πανευρωπαϊκή πίεση για να γίνουν αλλαγές διεθνώς και στην Ευρώπη και στη χώρα μας.

Ας πούμε τον πυρήνα που θα πρέπει να έχει ένα τέτοιο εναλλακτικό σχέδιο. Για εμάς το βασικό είναι, πρώτον, να υπάρξει ένας δημόσιος χώρος, μια δημόσια σφαίρα συλλογικών αγαθών. Στη βάση αυτή, να υπάρξει ανασυγκρότηση της κοινωνίας και της οικονομίας. Δε μπορούμε να επανέλθουμε στο προηγούμενο μοντέλο, δηλαδή, να πρέπει ο άλλος

για την επιχείρηση του ή για τις σπουδές των παιδιών του ή για την πρώτη του κατοικία ή για να πληρώσει τα κοινόχρηστα, να πάρει δάνειο από την τράπεζα. Πρέπει να υπάρξει μια έκρηξη εκείνων των τομέων και εκείνων των υπηρεσιών που καλύπτουν βασικές ανάγκες.

Ο δεύτερος πυλώνας είναι ότι δε μπορούμε να προχωρήσουμε σε έξοδο από την κρίση, χωρίς να αμφισβητήσουμε το μηχανισμό του κέρδους και του υπερκέρδους. Δηλαδή, αν η κερδοσκοπική λογική παραμένει το βασικό κριτήριο της οικονομίας, τότε η κρίση, ακόμα και αν αμβλυνθεί, θα επανέλθει δριμύτερη. Αυτά που λέει και το ΠΑΣΟΚ για «πράσινη οικονομία»

έχουν την ίδια μοίρα. Ένας πράσινος καπιταλισμός δεν είναι καλύτερος καπιταλισμός. Εάν τα πάντα γίνονταν με την κερδοσκοπική λογική, θα καταστρεφόταν και θα μολύνονταν το περιβάλλον και θα δημιουργηθεί η βάση για την επόμενη κρίση.

Άμεσα μέτρα για να επιβραδύνουμε την κρίση, να ελέγξουμε κάποιες συνέπειες, να δώσουμε ανάσες ζωής στον κόσμο που δέχεται τη μεγάλη πίεση. Ένα εναλλακτικό μοντέλο ανάπτυξης ως όχημα για να βγούμε από αυτή τη συγκεκριμένη κρίση. Όμως ούτε αυτό αρκεί.

Πρέπει να προχωρήσουμε, να θέσουμε, έστω, τις βάσεις για μια νέα προοπτική, για μια κοινωνία χωρίς κρίσεις. Δεν είναι δυνατό να ζει ο κόσμος με την αγωνία μιας κρίσης, η οποία σε μια νύχτα μπορεί να καταστρέψει αποταμιεύσεις, κόπους και σχέδια μιας ζωής. Δηλαδή, είναι δυνατό σήμερα να μην τεθεί πάλι ως άμεσο αίτημα η ανάγκη για μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση, χωρίς κρίση, μια κοινωνία που θα μπορεί να προγραμματίζει το μέλλον της με δημοκρατία και ελευθερία; Δηλαδή, ισχύει αυτό που είχε πει κάποιος ότι ζούμε το τέλος της ιστορίας; Προφανώς, δεν ισχύει. Εδώ, βγήκε πρόσφατα ο Πρόεδρος του ΣΕΒ και ζήτησε να γίνει ένας νέος καπιταλισμός. Αυτό που εμείς λέμε απλά, είναι να δουλέψουμε τώρα για ένα νέο καπιταλισμό ή μήπως είναι πιο ρεαλιστικό να δουλέψουμε για ένα νέο σοσιαλισμό;

ΜΕΡΟΣ Β΄:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Εισαγωγή.....	10
Η οικονομική κρίση: βασικά χαρακτηριστικά και η ελληνική οικονομία.....	10
Παράγοντες που ενισχύουν την ένταση της κρίσης στην ελληνική οικονομία	12
Η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος	12
Η αποδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης.....	12
Η κάμψη των δυναμικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας.....	13
Παράγοντες που δυσκολεύουν την έξοδο από την κρίση.....	15
Η φορολογική πολιτική	15
Οι ιδιωτικοποιήσεις.....	15
Το δημόσιο έλλειμμα και το χρέος	15
Ο προϋπολογισμός του 2009 παράγοντας επιδείνωσης της κρίσης	16
Η διέξοδος από την κρίση και ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης – η πρότασή μας	17
Άμεσα μέτρα.....	17
Τραπεζικό σύστημα.....	18
Για μια Ελλάδα που παράγει και δημιουργεί	18
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	21

Εισαγωγή

Ο προϋπολογισμός για το 2009 θα έπρεπε να είναι ενταγμένος σ' ένα σχέδιο αντιμετώπισης των συνεπειών της κρίσης και εξόδου απ' αυτήν. Αντί γι' αυτό ο προϋπολογισμός είναι ενταγμένος σε μια πολιτική που ενισχύει την κρίση και πολλαπλασιάζει τις συνέπειές της σε βάρος των εργαζομένων. Το γεγονός αυτό καθιστά άδηλες τις εξελίξεις μέσα στο 2009 όσο και την τύχη του, υπό συζήτηση προϋπολογισμού. Το πιθανότερο είναι η κρίση μέσα στο 2009 να επιδεινωθεί, οπότε ο προϋπολογισμός θα αποδειχθεί ότι είναι εκ των πραγμάτων ανεφάρμοστος.

Η κρίση στη χώρα μας δεν είναι απλά μια προέκταση της διεθνούς κρίσης. Η διεθνής κρίση συναντιέται και διαπλέκεται με μια ενδογενή κρίση του μοντέλου ανάπτυξης στη χώρα μας η δυναμική του οποίου συντηρείται με την αύξηση του δανεισμού δημόσιου και ιδιωτικού. Παίρνει επομένως τη μορφή μιας κρίσης αναπτυξιακής που πλήττει όλες τις πτυχές του μοντέλου ανάπτυξης.

Πριν, λοιπόν, ασχοληθούμε διεξοδικότερα με τον προϋπολογισμό είναι ανάγκη μια συνολικότερη αναφορά στην κρίση και στους παράγοντες που επιτείνουν τις διαστάσεις και τις συνέπειές στη χώρα μας.

Η ένταση, η έκταση και η διάρκεια της κρίσης ως τώρα της προσδίδει μια ιδιαίτερη θέση στην ιστορία των κρίσεων του καπιταλισμού. Πολλοί συμφωνούν πλέον ότι η κρίση αυτή αν και ξεκίνησε ως μια κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος μετεξελίσσεται σε μια παγκόσμια ύφεση, πλήττει δηλαδή και τη σφαίρα της παραγωγής με διαφορετική ένταση όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Οι κρίσεις όμως δεν αποτελούν φυσικά απλά κοινωνικά φαινόμενα. Επομένως οι αιτίες τους είναι κοινωνικές και πολιτικές

Η οικονομική κρίση: βασικά χαρακτηριστικά και η ελληνική οικονομία

Σχετικά με την τρέχουσα κρίση έχουν λεχθεί πολλά. Εκείνο που θα θέλαμε να υπογραμμίσουμε είναι ότι οι κρίσεις στον καπιταλισμό είναι όλες ίδιες σε ό,τι αφορά τον εσωτερικό πυρήνα των αιτιών τους. Όλες οι κρίσεις ανάγονται τελικά στον ταξικά προσδιορισμένο σκοπό και τα ιδιοτελή κίνητρα του καπιταλισμού, στο κυνήγι, δηλαδή, και τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Όμως, ταυτόχρονα, όλες οι κρίσεις είναι διαφορετικές. Διότι επηρεάζονται από το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο εκτυλίσσονται.

Επομένως, αυτή την κρίση πρέπει να την αντιμετωπίσουμε ως μια κρίση με ιδιαίτερη ταυτότητα. Είναι μια κρίση-τομή. Είναι μια κρίση της οποίας δε μπορεί να προβλεφτεί η έκβαση. Κι αυτή είναι η μεγάλη πρόκληση για μας. Δεν υπάρχουν τετελεσμένα, δεν υπάρχουν αναπόφευκτα. Ο νέος ιστορικός κύκλος στον οποίο έχουμε μπει είναι το νέο μεγάλο πεδίο των κοινωνικών, πολιτικών, ιδεολογικών αγώνων. Ως ΣΥΡΙΖΑ, είχαμε έγκαιρα εντοπίσει το θέμα αυτό. Προβλέψαμε, εκτιμήσαμε, ίσως όχι τη σφοδρότητα και τις μορφές με τις οποίες θα εκδηλωνόταν αυτή η κρίση, αλλά ήταν μέσα στην ανάλυσή μας, ότι αυτό το μοντέλο που ζούσαμε θα είχε μια τέτοια κατάληξη.

Νομίζω, λοιπόν, μ' αυτό το δεδομένο πρέπει να οργανώσουμε τη στάση μας απέναντι σ' αυτή την κρίση. Πρέπει να οργανώσουμε την ικανότητά μας να την παρακολουθήσουμε από κοντά, να οργανώσουμε τους αγώνες αντίστασης, αλλά και να αξιοποιήσουμε το έδαφος που προσφέρει, για να προτείνουμε ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης και να ανοίξουμε το δρόμο σε μια νέα σοσιαλιστική προοπτική.

Η κρίση αυτή έχει πολλά νέα στοιχεία:

Πρώτα απ' όλα δεν είχαμε στο παρελθόν μια τέτοια κατάσταση υπερχρέωσης και κρατών και επιχειρήσεων και κοινωνικών στρωμάτων, ιδίως το τρίτο στοιχείο είναι ιστορικά καινούριο. Και γι' αυτό η κρίση αυτή παίρνει εξαρχής ένα ευρύ, κοινωνικό και παγκόσμιο χαρακτήρα.

Δεύτερον, η κρίση αυτή εκδηλώνεται σ' ένα ιστορικό πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από μια νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και μια απορρύθμιση των αγορών, διεθνώς και εθνικά, πράγμα που σημαίνει ότι ακόμη και τα μέσα για μια καπιταλιστική διαχείριση της κρίσης είναι περιορισμένα και πρέπει να ανακληθούν.

Τρίτον, είναι μια κρίση που ξεσπάει σε μια ιστορική φάση, όπου εισέρχονται ή επανεισέρχονται στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας χώρες τεράστιες, με τεράστιους πληθυσμούς και δυνατότητες, όπως είναι η Κίνα, η Ινδία, η Ρωσία, η Βραζιλία, χώρες που κινούνται σε καπιταλιστική τροχιά, αλλά έχουν αποκλίνοντα συμφέροντα.

Ειδικά στη χώρα μας, η κρίση παίρνει ιδιαίτερες μορφές και διαστάσεις. Συναρτάται, εξαρχής, η χρηματοπιστωτική κρίση με μια κρίση του μοντέλου ανάπτυξης στη χώρα μας, το οποίο στηριζόταν στο δανεισμό, στις ιδιωτικοποιήσεις, στις απορρυθμίσεις, την ανασφάλιστη εργασία κλπ. και επιτείνεται από τις επιλογές που έγιναν στο πρόσφατο παρελθόν. Την ώρα που άλλες χώρες επένδυναν στη παιδεία, την έρευνα και την τεχνολογία, οι δικές μας κυβερνήσεις επέλεξαν να επενδύσουν στην Ολυμπιάδα και τους εξοπλισμούς. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο δεν αποκλείεται καθόλου η κρίση στη χώρα μας να έχει μεγαλύτερο βάθος, ευρύτερες κοινωνικές επιπτώσεις και μεγαλύτερη διάρκεια.

Είναι σαφές ότι η διεθνής οικονομική κρίση πρόκειται να επηρεάσει το σύνολο των οικονομιών στον πλανήτη. Ο τρόπος όμως και η ένταση με την οποία η κρίση θα επηρεάσει τη χώρα μας οφείλεται σε πολιτικές και οικονομικές επιλογές, δεν είναι «αντικειμενικός», δεν είναι «αταξικός».

Εμείς από καιρό υποστηρίζαμε ότι η πολιτική της Νέας Δημοκρατίας σήμερα και του ΠΑΣΟΚ χθες, ήταν αδιέξοδη γιατί αφενός δεν παρήγαγε θετικό κοινωνικό αποτέλεσμα, υπό την έννοια ότι δεν είχαμε δικαιότερη διανομή του παραγόμενου πλούτου, αλλά αντίθετα ενίσχυση των ανισοτήτων, δεν προστάτευε το περιβάλλον, δε δημιούργησε συνθήκες εργασιακής ασφάλειας αλλά αντίθετα ενίσχυσε την ανασφάλεια των εργαζομένων, προώθησε την ελαστικοποίηση των

εργασιακών σχέσεων, ευνόησε την καταπάτηση της εργατικής νομοθεσίας, την αναπαραγωγή και διαιώνιση ενός οικονομικού συστήματος το οποίο στηρίζεται στις χαμηλές αμοιβές και την εκμετάλλευση των εργαζομένων.

Αφετέρου, είχαμε υποστηρίξει ότι η οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας ήταν επικίνδυνη, αφού εντάσσονταν στα «οικονομικά της ευδαιμονίας», στην ανιστόρητη και κοντόφθαλμη άποψη ότι η οικονομία θα συνεχίζει να αναπτύσσεται εσαεί, στην άρνηση-αδυναμία να δουν τους ενδογενείς μηχανισμούς δημιουργίας κρίσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα την ανάπτυξη του οποίου, με κάθε τρόπο, ευνόησε τόσο το ΠΑΣΟΚ, όσο και η Νέα Δημοκρατία.

Όπως όμως σημειώναμε, ήδη από την περσινή γραπτή εισήγηση για τον προϋπολογισμό, ο υπερδανεισμός, η εισροή κερδοσκοπικών κεφαλαίων, η επιβάρυνση του περιβάλλοντος, η εκτεταμένη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή και η χαμηλή συνεισφορά σε δημόσια έσοδα, ό,τι δηλαδή αρχικά λειτούργησε ως προωθητικός παράγοντας, μετεξελίσσεται στη συνέχεια στο αντίθετό του, δηλαδή σε παράγοντα κρίσης, γεγονός που δείχνει τη βαθύτατη χρεοκοπία της ακολουθούμενης νεοφιλελεύθερης πολιτικής, τόσο στο πεδίο της κοινωνικής δικαιοσύνης, όσο και σε εκείνο της οικονομικής αποτελεσματικότητας από τη σκοπιά του γενικότερου δημόσιου και κοινωνικού συμφέροντος.

Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής ήταν να μην παρθεί κανένα μέτρο θωράκισης της ελληνικής οικονομίας, όταν ακόμα τα πράγματα δεν είχαν φτάσει στο σημερινό σημείο, αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής ήταν να υποθηκευτεί το μέλλον των Ελλήνων μισθωτών, των νοικοκυριών, των ανέργων στο όνομα της κερδοφορίας των επιχειρήσεων.

Στην περίπτωση της χώρας μας υπάρχει και η εξής ιδιαιτερότητα: η κρίση έρχεται τη στιγμή που εξαντλείται η δυναμική ενός μοντέλου ανάπτυξης που στηρίχτηκε στις ιδιωτικοποιήσεις και την απορρύθμιση των αγορών, στον υπερδανεισμό δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, στην άνιση κατανομή εισοδημάτων και στην οικονομική μεγέθυνση σε βάρος του περιβάλλοντος.

Οι συνέπειες αυτού του μοντέλου ανάπτυξης στην κοινωνική και οικονομική δομή είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Από τη μία διαμορφώνεται ένα μοντέλο το οποίο δεν είναι βιώσιμο ούτε οικονομικά, ούτε περιβαλλοντικά. Δεν είναι βιώσιμο οικονομικά γιατί στηρίζεται σε κλάδους εξαιρετικά ευαίσθητους στις διεθνείς οικονομικές διακυμάνσεις (τράπεζες – ναυτιλία – εμπόριο – τουρισμός). Ταυτόχρονα αναπτύσσει δυσανάλογα κάποιους κλάδους εις βάρος κάποιων άλλων, δημιουργεί μονοπωλιακές καταστάσεις στην παραγωγή και διακίνηση των προϊόντων. Τέλος, αυτό το μοντέλο ανάπτυξης ευνοεί τη διαπλοκή, τα σκάνδαλα και την κατασπατάληση των δημόσιων πόρων.

Δεν είναι περιβαλλοντικά βιώσιμο γιατί αναζητά το κέδρος στην κατασπατάληση των φυσικών πόρων. Το μοντέλο ανάπτυξης που υιοθετήθηκε αύξησε σημαντικά τις ενεργειακές απαιτήσεις της οικονομίας με αποτέλεσμα να προκαλούνται ποικίλα προβλήματα τόσο από τη διογκούμενη ενεργειακή εξάρτηση της χώρας όσο και στο ίδιο το περιβάλλον, αλλά και στην ποιότητα ζωής των πολιτών. Η «ανάπτυξη» πέρασε μέσα από την καταστροφή του περιβάλλοντος και την κατασπατάληση των φυσικών πόρων.

Το σημαντικότερο όμως είναι ότι αυτό το μοντέλο δεν είναι βιώσιμο κοινωνικά. Ευνοεί τη δημιουργία θέσεων εργασίας χαμηλής ειδίκευσης, με αποτέλεσμα να αυξηθεί σημαντικά η ανεργία των νέων επιστημόνων οι οποίοι διαθέτουν γνώσεις και δεξιότητες τις οποίες η παραγωγική δομή δε μπορεί να αξιοποιήσει. Δε δημιουργεί αξιοπρεπή εισοδήματα, συνεπώς οδηγεί τα νοικοκυριά στο δανεισμό, άρα στην υποθήκευση του μελλοντικού τους εισοδήματος και στην περαιτέρω εξάρτηση από τις τράπεζες.

Ανακύπτει λοιπόν το ερώτημα σε τι βαθμό θα επηρεαστεί η χώρα μας από τη ραγδαία επιδείνωση του διεθνούς οικονομικού κλίματος. Αποτελούμε μια «νησίδα» που διατηρεί σχετικά υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, όπως προσπαθούν να μας πείσουν οι κυβερνώντες ή η κρίση θα μας πλήξει καίρια και μάλιστα στη χειρότερη δυνατή συγκυρία;

Την ίδια στιγμή το ισχνό και υποχρηματοδοτούμενο κοινωνικό κράτος δε θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις αυξημένες ανάγκες και η δημοσιονομική κατάσταση θα επιδεινωθεί εξ αιτίας της υστέρησης των εσόδων και της αύξησης του κόστους του δημόσιου δανεισμού. Δηλαδή, η κρίση, μετεξελίσσεται ήδη ή θα μετεξελιχθεί σε μια κρίση της πραγματικής οικονομίας, του κοινωνικού κράτους και μια κρίση δημοσιονομική. Το βέβαιο είναι ότι όλοι οι κλάδοι, όλες οι πτυχές της κοινωνίας θα επηρεαστούν από την κρίση.

Η διεθνής οικονομική κρίση είναι η μισή αλήθεια για την οικονομική κρίση των νοικοκυριών. Η άλλη μισή είναι οι πολιτικές που φανατικά ακολουθήθηκαν από τις κυβερνήσεις. Δυστυχώς λοιπόν, η διεθνής οικονομική κρίση βρίσκει την ελληνική οικονομία απροετοίμαστη, με σημαντικά διαθρωπικά και κοινωνικά προβλήματα που μπορεί να εντείνουν τις αρνητικές της συνέπειες.

Παράγοντες που ενισχύουν την ένταση της κρίσης στην ελληνική οικονομία

Η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος

Οι ελληνικές τράπεζες στήριξαν την ανάπτυξή τους στην επέκταση της εγχώριας καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης και στην επέκταση στις αγορές των Βαλκανίων και της Τουρκίας. Ως εκ τούτου η έκθεσή τους σε «τοξικά ομόλογα», κατά τα λεγόμενα του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ήταν περιορισμένη, στοιχείο που τις προστάτευε από το πρώτο κύμα της διεθνούς κρίσης υπό την έννοια ότι στην Ελλάδα δεν υπήρξαν εντυπωσιακές καταρρεύσεις σαν αυτές που συνέβησαν στις ΗΠΑ και σε κάποιες χώρες της δυτικής Ευρώπης.

Πρέπει ωστόσο να τονιστεί ότι αυτό δε σημαίνει ότι το ελληνικό πιστωτικό σύστημα είναι πιο «υγιές» από τα αντίστοιχα των ανεπτυγμένων καπιταλιστικών οικονομιών, όπως προσπαθεί να μας πείσει ο υπουργός Οικονομίας, η «συνετή» διαχείριση των πόρων του δεν είναι αποτέλεσμα καλώς εννοούμενης «μετριοπάθειας» ή «αυτοσυγκράτησης», αλλά αποτέλεσμα του οικονομικού περιβάλλοντος εντός του οποίου οι ελληνικές τράπεζες λειτουργούν. Το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες επέλεξαν να κυνηγήσουν κέρδη στις αγορές της Βαλκανίων και όχι στα τοξικά ομόλογα, οφείλεται αποκλειστικά στο ότι αυτές οι αγορές, τη συγκεκριμένη συγκυρία, για τις συγκεκριμένες τράπεζες παρουσίαζαν καλύτερες προοπτικές κερδοφορίας, απ' ό,τι η αγορά ομολόγων.

Το ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν επηρεάστηκαν σημαντικά από την πρώτη φάση της κρίσης δε σημαίνει ότι η κρίση εν γένει δεν πρόκειται να επηρεάσει το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα κυρίως εξαιτίας δύο σημαντικών παραμέτρων:

Η πρώτη παράμετρος αφορά τη **μνημειώδη αδιαφάνεια του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα σε συνδυασμό με την εσκεμμένη ασάφεια των δηλώσεων των αρμοδίων υπουργών σχετικά με το μέγεθος και την ένταση του προβλήματος**. Παρά τις διαβεβαιώσεις ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν έχουν εκτεθεί σε σημαντικό βαθμό, δεν έχει γίνει γνωστό το ακριβές μέγεθος της έκθεσής τους, ενώ το σχέδιο στήριξης των 28 δις € είναι δυσανάλογα μεγάλο σε σχέση με τις ως τώρα διαβεβαιώσεις.

Η δεύτερη παράμετρος αφορά την ένταση με την οποία η κρίση θα πλήξει τις χώρες των Βαλκανίων στις οποίες οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται. Σε αυτό το σημείο θα θέλαμε να επισημάνουμε τον κίνδυνο τεράστιων εκροών πόρων στο εξωτερικό, στην περίπτωση που οι τράπεζες χρειαστεί να στηρίξουν τα υποκαταστήματά τους στις χώρες αυτές και χρησιμοποιήσουν για το στόχο αυτό τα αποθεματικά καταθέσεων των Ελλήνων καταθετών.

Η κυβέρνηση και οι Τραπεζίτες αντί να ενημερώσουν για την αληθινή κατάσταση του τραπεζικού συστήματος, επιδόθηκαν σ' ένα ανούσιο παιχνίδι εντυπώσεων. Η πραγματικότητα βεβαίως, και διεθνώς και στη χώρα μας, είναι ότι η κρίση του χρηματοπιστωτικού τομέα ούτε έχει λήξει ούτε έχει πιθανευτεί. Ποιες τράπεζες έχουν πρόβλημα; Σε τι ακριβώς συνίσταται αυτό και γιατί χρειάζεται να αντιμετωπιστεί με αυτόν το συγκεκριμένο τρόπο; Ούτε η Κεντρική Τράπεζα υπήρξε διαφωτιστική. Το σχέδιο των 28 δις € εξελίσσεται σε μια συμπαιγνία της κυβέρνησης και κάποιων τραπεζιών σε βάρος του δημόσιου συμφέροντος.

Για εμάς το όποιο ποσό θα έπρεπε να διατεθεί πρώτα και κυρίως για τη στήριξη της απασχόλησης, του εισοδήματος, των κοινωνικών υπηρεσιών και της πραγματικής οικονομίας, ενώ μέρος του θα μπορούσε να διατεθεί για την ανάκτηση του δημόσιου ελέγχου της Εθνικής Τράπεζας. Κάποιο ποσό θα μπορούσε να διατεθεί για την επιλεκτική στήριξη δανειοληπτών με διαφανή κοινωνικά κριτήρια. Το υπόλοιπο, θα έπρεπε να διατεθεί για τη δημιουργία νέων τραπεζών. Με τον τρόπο αυτό και το τραπεζικό σύστημα θα στηριζόταν και χρήμα θα έτρεχε άμεσα στην αγορά, αλλά και κοινωνικές ανάγκες θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν. Αν κάποια τράπεζα έχει πρόβλημα κεφαλαιακής επάρκειας, πρέπει να το λύσει με αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της. Αν οι βασικοί της μέτοχοι δε θέλουν να διαθέσουν κεφάλαια, τότε χάνουν τον έλεγχο και παραδίδουν τα κλειδιά της τράπεζας στο κράτος χωρίς κανέναν όρο, απαίτηση ή αποζημίωση.

Η αποδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης

Ζούμε ως κοινωνία με ένα χρόνιο παραγωγικό έλλειμμα, που αντανάκλαται και στο έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών. Δε ζει μια χώρα χωρίς να παράγει, καταναλώνοντας, απλά με δανεικά. Όσα λεφτά και αν έχουμε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όσα κεφάλαια και να φέρουν οι εφοπλιστές, όσο και να αυξηθεί ο δανεισμός, δε μπορεί μια κοινωνία να ζει χωρίς να παράγει, χωρίς δική της επαρκή παραγωγή. Το ερώτημα, λοιπόν, είναι τι παράγουμε ως κοινωνία; Τι πρέπει και τι μπορούμε να παράγουμε σε συνθήκες που να προστατεύουν το περιβάλλον; Και πώς διανέμεται το αποτέλεσμα της παραγωγής; Τα ερωτήματα αυτά, μπορούμε να προβλέψουμε, θα είναι μερικά από τα μείζονα ερωτήματα της επόμενης δεκαετίας. Όποιος τα απαντήσει πιο έγκαιρα, πιο πειστικά, πιο ριζοσπαστικά θα βρει ανταπόκριση και αναγνώριση από την κοινωνία.

Το μοντέλο ανάπτυξης που ακλούθησε η ελληνική οικονομία τα τελευταία 20 χρόνια στηρίχθηκε δυσανάλογα στις κατασκευές, τον τουρισμό, στα ξενοδοχεία, στις υπηρεσίες εστίασης, και στις υπηρεσίες (λογιστικά γραφεία, δικηγορικές υπηρεσίες, μεσιτικές δραστηριότητες, λιανικό εμπόριο κλπ). Χαρακτηριστικό είναι ότι την περίοδο 2000-2006 το 57,2% των νέων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα δημιουργήθηκε σε μόλις 6 κλάδους σε σύνολο 60 (κατασκευές +14,8%, λιανικό εμπόριο 11,1%, ξενοδοχεία και εστιατόρια +6,7%, άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες +14,8%, υγεία +5%, νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό +4,7%) (βλ. Πίνακες 11, 12, 13 στο Παράρτημα).

Αυτού του τύπου η ανάπτυξη συμβάδισε με μια διαδικασία περαιτέρω αποδιάρθρωσης της αγροτικής παραγωγής και της βιομηχανικής-βιοτεχνικής παραγωγικής βάσης της οικονομίας. Η αγροτική παραγωγή και οικονομία κατέχει σημαντική θέση στην ελληνική κοινωνική και οικονομική δομή. Παρά ταύτα τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει έντονα και πολυσχιδή προβλήματα τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα να την μετατρέπουν σε φθίνοντα κλάδο. Το κύριο χαρακτηριστικό του

αγροτικού και κτηνοτροφικού τομέα της χώρας μας την τελευταία διετία είναι η μεγάλη μείωση της αγροτικής παραγωγής στο σύνολο σχεδόν των αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Πρόκειται για γεγονός το οποίο οδηγεί σε μείωση των επενδύσεων, μείωση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της αγροτικής παραγωγής, σημαντική επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου στα αγροτικά προϊόντα και καθοδική πορεία της απασχόλησης.

Αντίστοιχα η βιομηχανική-βιοτεχνική παραγωγή πιέζεται σημαντικά εξαιτίας ενός «κοκτέιλ αποτυχίας» που έχει ως συστατικά στοιχεία την έλλειψη υποδομών (βιομηχανικά-βιοτεχνικά πάρκα), την χαμηλή έρευνα (η Ελλάδα διαθέτει μόλις το 0,7% του ΑΕΠ σε έρευνα εκ του οποίου μόλις το 10% δαπανάται από τον ιδιωτικό τομέα) και την έλλειψη μιας συνεκτικής βιομηχανικής πολιτικής και μιας πολιτικής στήριξης των μικρών επιχειρήσεων. Τα παραπάνω αποτυπώνονται ξεκάθαρα στο συνεχώς διευρυνόμενο έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών το οποίο την περίοδο 2000-2008 επιδεινώθηκε κατά 73% (από -27,7 δις ευρώ το 2000, σε -46,3 δις ευρώ το 2008) (βλ. Πίνακες 1, 2 στο Παράρτημα).

Η ανυπαρξία βιομηχανικής πολιτικής και στρατηγικής στόχευσης μετέτρεψε το συνεχώς διογκούμενο χρηματοπιστωτικό τομέα από μηχανισμό υποστήριξης της ανάπτυξης σε μηχανισμό κατεύθυνσής της. Η επιλογή του τι παράγουμε καθορίζεται πλέον σε μεγάλο βαθμό από την «αξιολόγηση του κινδύνου» μιας επένδυσης που κάνουν οι τράπεζες προκειμένου να εκχωρήσουν δάνεια. Η ανυπαρξία επενδύσεων σε υποδομές οδήγησε τον κατασκευαστικό τομέα στην παραγωγή οικιών σε μαζική κλίμακα, νόμιμων και παράνομων, στις πόλεις, στα χωριά, στις παραλίες. Η ανυπαρξία μεταποιητικής βάσης οδήγησε στη διόγκωση του λιανικού εμπορίου.

Η κάμψη των δυναμικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας

Το πρόβλημα σήμερα είναι ότι το παραπάνω μοντέλο ανάπτυξης έφτασε τα όριά του λίγο πριν ξεσπάσει η οικονομική κρίση. Ο τομέας των κατασκευών ήδη πριν από τη διεθνή κρίση παρουσίασε στοιχεία κορεσμού τα οποία μεταφράστηκαν σε σημαντική μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας (-20,7% την περίοδο Αύγουστος 2008/Αύγουστος 2007 / βλ. πίνακα 4 στο Παράρτημα). Η μείωση, εκτός των άμεσων και προφανών αρνητικών συνεπειών, ενέχει και ένα σημαντικό κίνδυνο περαιτέρω περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Υπό την πίεση της ενίσχυσης της κατασκευαστικής δραστηριότητας μπορεί να αρθούν περιβαλλοντικοί περιορισμοί προκειμένου να οικοδομηθούν και νέες εκτάσεις. Η ως τώρα πολιτική της κυβέρνησης, και ιδιαίτερα του ΥΠΕΧΩΔΕ, έχει δείξει ότι η ανάγκη περιβαλλοντικής προστασίας ξεθωριάζει μπροστά στην προοπτική «οικονομικής αξιοποίησης».

Αντίστοιχα η διεθνής κρίση πρόκειται να επηρεάσει σημαντικά και την ελληνική ναυτιλία, ως αποτέλεσμα της μείωσης των ναύλων. Αντίστοιχα θα επηρεαστούν σημαντικά και άλλοι κλάδοι με υψηλό δείκτη «διεθνοποίησης» όπως ο τουρισμός και συνοδευτικές σε αυτόν υπηρεσίες.

Το γεγονός αυτό δικαιώνει (δυστυχώς με άσχημο τρόπο) αυτό για το οποίο χρόνια επιχειρηματολογούσαμε. Δηλαδή ότι μια «ανάπτυξη» που στηρίζεται αποκλειστικά στις διεθνείς συγκυρίες, εκτός των αρνητικών κοινωνικών της συνεπειών, μπορεί να αντιμετωπίσει έντονα προβλήματα σε μια περίοδο κρίσης. Αντ' αυτού είχαμε προτείνει μια πολιτική που θα έδινε έμφαση και στην ενδογενή ανάπτυξη, πρόταση η οποία χλευάστηκε από τα οικονομικά επιτελεία του ΠΑΣΟΚ παλιότερα και της Νέας Δημοκρατίας σήμερα με το ακράδαντο επιχείρημα «αυτά που λέτε δε γίνονται»(!!!).

Η επιδείνωση της διεθνούς θέσης των παραγωγικών τομέων της οικονομίας, είναι το άμεσο αποτέλεσμα πολιτικών του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας που στήριξαν την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στη διατήρηση με κάθε μέσο μιας αγοράς φτηνής εργατικής δύναμης, στη συντήρηση παρωχημένων τεχνολογιών και παραγωγικών μεθόδων στον επιχειρηματικό τομέα και στην εφαρμογή πολιτικών που συνοψίστηκαν στη μεταφορά πόρων προς τις επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την καλλιέργεια του μύθου της «επιχειρηματικότητας».

Τα παραπάνω αποδεικνύονται περίτρανα από την εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου. Μετά το 2005, η Ελλάδα παρουσιάζει σημαντική διεύρυνση του εμπορικού της ισοζυγίου η οποία οφείλεται στην επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών.

Η υπερχρέωση των νοικοκυριών, η ακρίβεια και οι μισθοί

Τα ελληνικά νοικοκυριά λίγο πριν την κρίση αντιμετώπισαν ένα έντονο πρόβλημα ακρίβειας το οποίο είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των πραγματικών εισοδημάτων τους. Οι δυσμενείς διεθνείς εξελίξεις, αλλά και τα δομικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας οδήγησαν σε σημαντική αύξηση του πληθωρισμού το προηγούμενο έτος καθιστώντας το πρόβλημα της ακρίβειας σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των ελληνικών νοικοκυριών. Το πρόβλημα ενισχύεται από το γεγονός ότι η ακρίβεια «χτυπά» με μεγαλύτερη ένταση τα χαμηλότερα εισοδήματα. Είναι πλέον αποδεδειγμένο από σειρά μελετών ότι τα χαμηλότερα εισοδήματα αντιμετωπίζουν σημαντικά υψηλότερο πληθωρισμό από το μέσο εθνικό.¹

Αντίστοιχα, όσον αφορά τις αμοιβές των εργαζομένων και το κόστος εργασίας την περίοδο 2000-2007 υπήρξε σωρευτική μείωση του πραγματικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος κατά 1,2%. Ωστόσο η αύξηση της μέσης πραγματικής αμοιβής στον ιδιωτικό τομέα υστέρησε σημαντικά, με αποτέλεσμα, στο τέλος της περιόδου, η μέση πραγματική αμοιβή

¹ Ενδεικτικά Ζωγραφάκης, Μητράκος, «Ο πληθωρισμός των φτωχών και των πλούσιων νοικοκυριών», εφ. Εποχή, 11/05/2008, Κοσμά Όλγα, Σιμιντζή Έλενα, Χαρδούβελης Γκίκας, «Ο πληθωρισμός για διαφορετικές εισοδηματικές τάξεις και η εισαγωγή του ευρώ», euro2day και Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών Eurobank, http://www.euro2day.gr/dm_documents/020507_efg.doc, Γιώργος Ιωαννίδης, «Για τον πληθωρισμό των φτωχών», Μαχητό Τεκμήριο τ. 7, εφ. Αυγή, 7/2/2008, <http://mahitotekmirio.wordpress.com/2008/06/07/03-5/>

στον ιδιωτικό τομέα να έχει αυξηθεί κατά 27%, ενώ η παραγωγικότητα κατά 36,5%.² Το γεγονός αυτό σημαίνει περαιτέρω επιδείνωση της ανισοκατανομής του πλούτου, εις όφελος των επιχειρήσεων (βλ. Διάγραμμα 1 και Πίνακες 5, 6, 7, 9, 10 στο Παράρτημα).

Κάποιοι θέλησαν να δουν τα αίτια της ακρίβειας στη μονοπωλιακή διάρθρωση της αγοράς, αναζητώντας τη λύση στον «υγιή ανταγωνισμό». Όμως, τα μονοπώλια, τα καρτέλ, τα ολιγοπώλια δε συνιστούν απλώς ατέλειες ή στρεβλώσεις των αγορών, αλλά είναι οργανικό αποτέλεσμα του καπιταλιστικού ανταγωνισμού. Τα μονοπώλια και τα ολιγοπώλια δεν είναι μόνο άρνηση του ελεύθερου ανταγωνισμού αλλά και «παιδιά» του τελευταίου. Είναι εκδηλώσεις της εγγενούς στον καπιταλισμό τάσης για συγκέντρωση και συγκεντροποίηση του κεφαλαίου. Η τάση αυτή, σαφώς ενισχύθηκε, απελευθερώθηκε από παλιούς περιορισμούς, έγινε αχαλίνωτη κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Η τάση αυτή δυνάμωσε επί των τελευταίων κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ και επί ΝΔ έγινε αληθινό τσουνάμι ασυδοσίας και κερδοσκοπίας. Ως απάντηση στο πρόβλημα αυτό δε μπορεί να θεωρείται ο λεγόμενος «ελεύθερος» ή «υγιής» ανταγωνισμός, αλλά ένα εναλλακτικό μετα-νεοφιλελεύθερο μοντέλο ανάπτυξης, το οποίο θα στηριχθεί σε μια στρατηγική αποεμπορευματοποίησης των δημόσιων αγαθών, ανάκτησης του δημόσιου ελέγχου σε επιχειρήσεις στρατηγικής σημασίας, διεύρυνσης της δημόσιας σφαίρας, θέσπισης νέων πολιτικών πλαισίων στη λειτουργία των αγορών και στη σχέση επιχειρήσεων και κοινωνίας.

Για παράδειγμα, αν οι αγορές είναι ελεύθερες, οι εφοπλιστές μπορούν να ανεβάζουν ανεξέλεγκτα τις τιμές στα εισιτήρια, ιδίως αν λειτουργούν ως καρτέλ. Εδώ η αντιμετώπιση της ακρίβειας είναι συνυφασμένη με τον τρόπο οργάνωσης της ακτοπλοΐας και τη λειτουργία των αγορών. Πρέπει, επομένως, να αναδειχθούν θέματα αναδιάρθρωσης της οικονομίας, αναδιοργάνωσης της κοινωνίας, να προβάλλουμε νέες πολιτικές για την ακτοπλοΐα, για τα διόδια και τους δρόμους, για την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους, των δημόσιων και συλλογικών αγαθών, όλα αυτά που περιγράφονται με τον όρο «κοινωνικός μισθός».

² ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, *Η ελληνική οικονομία το 2008*, σελ. 42

Παράγοντες που δυσκολεύουν την έξοδο από την κρίση

Η ακολουθούμενη πολιτική της Νέας Δημοκρατίας, δεν έχει ως μόνο αποτέλεσμα την επιδείνωση των συνεπειών της διεθνούς οικονομικής κρίσης, αλλά περιορίζει σημαντικά και τα εργαλεία που διαθέτουμε για να την αντιμετωπίσουμε. Τα περιορίζει εξαιτίας της πολιτικής που ακολούθησε (α) στο φορολογικό σύστημα, (β) στο πεδίο των ιδιωτικοποιήσεων, (γ) στο δημόσιο χρέος.

Η φορολογική πολιτική

Εδώ και χρόνια σημειώνουμε ότι η πολιτική μείωσης των συντελεστών φορολόγησης των εισοδημάτων (ατομικών και εταιρικών) και ενίσχυσης των έμμεσων φόρων εκτός από κοινωνικά άδικη είναι και επικίνδυνη, διότι, στο ενδεχόμενο μιας οικονομικής κρίσης, τα έσοδα από τους έμμεσους φόρους θα καταρρεύσουν (ενδεικτικά βλ. Πίνακες 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22 στο Παράρτημα).

Αντίστοιχα τονίζαμε ότι οι προκλητικές και εκτεταμένες φοροαπαλλαγές είχαν ως αποτέλεσμα το δημόσιο να στερείται πολύτιμους πόρους με τους οποίους θα μπορούσε να υποστηρίξει τις κοινωνικές του υπηρεσίες αλλά και την ανάπτυξη.

Είχαμε αναδείξει ότι το πρόβλημα των ελληνικών προϋπολογισμών ποτέ δεν ήταν πρόβλημα δαπανών, αλλά πρόβλημα εσόδων. Ότι τα έσοδα του ελληνικού δημοσίου υπολείπονται ως ποσοστό του ΑΕΠ (Πίνακας 14 στο Παράρτημα) κατά πολύ από το μέσο ευρωπαϊκό όρο. Ότι η πολιτική μείωσης των φορολογικών συντελεστών είναι επικίνδυνη, γιατί το επιχείρημα ότι η μειωμένοι φορολογικοί συντελεστές οδηγούν σε ανάπτυξη δεν ευσταθεί³.

Αντί όμως η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας να διδαχτεί από τα λάθη της, εμμένει στην άδικη για την κοινωνία και αδιέξοδη για τα δημόσια οικονομικά φορολογική μεταρρύθμιση και δηλώνει ότι θα μειώσει τους συντελεστές ακόμη περισσότερο.

Οι ιδιωτικοποιήσεις

Εδώ και χρόνια υποστηρίζουμε ότι οι εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις στερούν από το κράτος πολύτιμα εργαλεία ανάπτυξης, τα οποία σε περιόδους οικονομικής άνθησης μπορούν να παίζουν σημαντικό ρόλο στη δίκαιη κατανομή του πλούτου, λειτουργώντας και ως οδηγό της ανάπτυξης και ως έμμεσοι αναδιανεμητικοί μηχανισμοί κυρίως μέσω της τιμολογιακής πολιτικής.

Αντίστοιχα οι δημόσιες επιχειρήσεις, σε περιόδους κρίσης και ύφεσης, εξασφαλίζουν ένα επίπεδο απασχόλησης και τη διατήρηση του εισοδήματος των εργαζομένων. Το θέμα εδώ σχετίζεται με τον τρόπο λειτουργίας των μεγάλων επιχειρήσεων. Όταν η τάδε αυτοκινητοβιομηχανία αντιμετωπίζει προβλήματα, αναστέλλει την παραγωγή κλείνοντας κάποια εργοστάσια και απολύοντας τους εργαζόμενους. Αργότερα, όταν η κατάσταση βελτιωθεί, το εργοστάσιο θα ξαναανοίξει και οι εργαζόμενοι θα προσληφθούν ξανά. Το ίδιο μπορεί να γίνει και σε ένα μεγάλο λιμάνι (όπως πχ του Πειραιά) όπου η εταιρία-ιδιοκτήτης μπορεί να περιστέλλει τις δραστηριότητές της ανάλογα με το οικονομικό κλίμα. Αν τα παραπάνω μοιάζουν «ορθολογικά» για την καπιταλιστική λογική, σε εμάς μοιάζουν παράλογα και κοινωνικά επικίνδυνα. Επικίνδυνα γιατί η ανθρώπινη εργασία αντιμετωπίζεται ως «εισροή» της παραγωγικής διαδικασίας. Αυτή όμως η «εισροή» έχει οικογένεια, φίλους, παιδιά, συντηρεί ανθρώπους. Εάν λοιπόν θέλουμε δημόσια λιμάνια, είναι γιατί, μεταξύ άλλων, με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζουμε ότι δε θα απολυθούν άνθρωποι τη στιγμή που έχουν ανάγκη το εισόδημά τους.

Όταν ένα δημόσιο αγαθό ιδιωτικοποιείται ή εμπορευματοποιείται αφανώς σημαίνει ότι αυτό το αγαθό μπορεί πλέον να αποκτηθεί ή να χρησιμοποιηθεί μόνο με χρήμα. Η εμπορευματοποίηση δεν επέρχεται μόνο με την ιδιωτικοποίηση. Όταν ένας δημόσιος φορέας παροχής δημόσιων αγαθών, υποβαθμίζεται, δεν υπηρετεί το σκοπό του ή δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες, τότε οι πολίτες εξωθούνται να ζητήσουν άλλες αγοραίες λύσεις. Όταν, πολύ περισσότερο, το «δημόσιο» λειτουργεί ως κέλυφος του ιδιωτικού ή του ιδιοτελούς τότε πάλι το αγαθό παύει να είναι δημόσιο, αφού δεν είναι προσβάσιμο χωρίς «φακελάκι» ή άλλη μορφή συναλλαγής. Το δημόσιο αγαθό έγινε ανταλλάξιμο αγαθό. Ο δανεισμός έρχεται έτσι να καλύψει το κενό που δημιουργείται και λειτουργεί κατά κάποιον τρόπο ως υποκατάστατο του κοινωνικού κράτους.

Το δημόσιο έλλειμμα και το χρέος

Τέλος, το υψηλό δημόσιο χρέος και έλλειμμα, σε συνδυασμό με τους περιορισμούς του συμφώνου σταθερότητας, δημιουργεί ασφυκτικές πιέσεις στα ελληνικά μακροοικονομικά δεδομένα. Εμείς είχαμε επισημάνει ότι η δημοσιονομική σταθεροποίηση είναι μεν αναγκαία, αλλά δεν αποτελεί αυτοσκοπό. Σταθεροποίηση χωρίς ανάπτυξη και κοινωνική προστασία δεν οδηγεί στην κοινωνική δικαιοσύνη. Ότι η μείωση των ελλειμμάτων και οι άλλοι σταθεροποιητικοί στόχοι έπρεπε να ενταχθούν σ' ένα συνεκτικό αναπτυξιακό σχέδιο με κοινωνικές δεσμεύσεις.

Ωστόσο, τόσο η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας όσο και του ΠΑΣΟΚ, επέλεξαν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα «λογιστικά», αδιαφορώντας για τις κοινωνικές συνέπειες, αρνούμενες να βάλουν κοινωνικές ρήτρες. Ακόμη περισσότερο η πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων επέτεινε το πρόβλημα, γιατί μείωσε σημαντικά την ιδιοκτησιακή βάση του δημοσίου, άρα και την πιστοληπτική του ικανότητα. Αντίστοιχα το μονοδιάστατο Σύμφωνο Σταθερότητας έθετε τεράστιους περιορισμούς. Εμείς, επίσης, είχαμε επισημάνει το πρόβλημα και είχαμε προτείνει την αντικατάσταση του Συμφώνου Σταθερότητας με ένα Σύμφωνο Ανάπτυξης, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, προκειμένου δίπλα στα νομισματικά ζητήματα να προστεθούν και άλλα ποιοτικά στοιχεία που θα επέτρεπαν άλλου τύπου πολιτικές. Αντ' αυτού η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ μετατράπηκαν σε «βασιλικότερους του βασιλέως» αρνούμενες να συζητήσουν την οποιαδήποτε σχετική πρόταση.

³ Αναλυτικά βλ. την γραπτή εισήγηση για τον Προϋπολογισμό του 2008

Ο προϋπολογισμός του 2009 παράγοντας επιδείνωσης της κρίσης

Σε ένα περιβάλλον οικονομικής κρίσης ο κρατικός προϋπολογισμός αποκτά καίρια σημασία δεδομένου ότι αποτελεί το ισχυρότερο εργαλείο προκειμένου να μειωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις της διεθνούς κρίσης. Δυστυχώς όμως ο προϋπολογισμός του 2009 όχι μόνο δεν απαντά στις αυξημένες ανάγκες, αλλά μπορεί να αναδειχθεί σε παράγοντα επιδείνωσης της κρίσης.

Ο προϋπολογισμός του 2009 είναι εκτός τόπου και χρόνου, δεδομένου ότι το σύνολο των βασικών παραδοχών του είναι αίολες. Για παράδειγμα:

- Εκτιμάται ότι η ιδιωτική κατανάλωση θα συνεχίσει να αυξάνεται και το 2009 με τον ίδιο σχεδόν ρυθμό (2,2% έναντι 2,3% το 2008). Είναι εφικτό αυτό; Η ιδιωτική κατανάλωση παρουσιάζει ήδη σημαντική κάμψη, ενώ σημαντικό τμήμα της αύξησής της τα τελευταία χρόνια είχε στηριχθεί στο δανεισμό των νοικοκυριών ο οποίος είναι βέβαιο ότι θα περιοριστεί λόγω της κρίσης.
- Εκτιμάται ότι ο ρυθμός αύξησης των επενδύσεων πρόκειται να αυξηθεί και θα φτάσει το 1,5%. Είναι εφικτό αυτό δεδομένης της μείωσης του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων;
- Εκτιμάται ότι το εμπορικό έλλειμμα θα μειωθεί εξαιτίας του γεγονότος ότι οι εξαγωγές θα αυξηθούν με ρυθμό 3,9% έναντι αύξησης των εισαγωγών κατά 1%. Ωστόσο και η πρόβλεψη θεωρείται αισιόδοξη δεδομένης της σύνθεσης του ελληνικού ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών. Για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις φθινοπωρινές προβλέψεις της εκτιμά ότι οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών θα αυξηθούν κατά 3,1%, ενώ αντίστοιχα οι εισαγωγές θα αυξηθούν κατά 2,5%.
- Εκτιμάται ότι το ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 2,7%. Όμως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις φθινοπωρινές προβλέψεις της προβλέπει αύξηση του ελληνικού ΑΕΠ κατά 2,5%, ενώ το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προβλέπει αύξηση της τάξης του 2%.
- Μειώνεται ο ΠΔΕ. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, ο ΠΔΕ θα μπορούσε να παίξει σημαντικό ρόλο στον περιορισμό των αρνητικών συνεπειών. Παρά ταύτα ο ήδη συρρικνωμένος τα προηγούμενα χρόνια ΠΔΕ, περικόπτεται περαιτέρω κατά 8,8% με αποτέλεσμα να επανέρχεται στα επίπεδα του 1996, δηλαδή μόλις 3,4 % του ΑΕΠ.
- Προσδοκάται αύξηση των εσόδων από φόρους της τάξης του 13,2% σε σχέση με το 2008. Σε απόλυτους όρους, η αύξηση των φορολογικών εσόδων σημαίνει την είσπραξη επιπλέον 7.095 εκατ. € σε σχέση με το 2008. Από αυτά, περίπου το 56% (4.080 εκατ. €) θα προέλθει από τους άμεσους φόρους και το 44% (3.015 εκατ. €) θα προέλθει από τους έμμεσους φόρους. Το πρόβλημα είναι ότι υποτιμάται η επίδραση της διεθνούς κρίσης στη μείωση των εσόδων από την έμμεση φορολογία. Σύμφωνα με την Εισηγητική έκθεση τα έσοδα από την έμμεση φορολογία αναμένεται να αυξηθούν κατά 9,7%. Ωστόσο σε ένα περιβάλλον οικονομικής στενότητας, υπάρχει κίνδυνος τα φορολογικά έσοδα τα οποία στηρίζονται στην κατανάλωση να καταρρεύσουν. Ωστόσο ο προϋπολογισμός προβλέπει για το 2009 υψηλότερο ρυθμό αύξησης των εσόδων απ' ό,τι το 2008.
- Μία από τις πλέον διαδεδομένες απόψεις σχετικά με το επίπεδο των δαπανών του ελληνικού κράτους είναι ότι αυτές είναι ιδιαίτερα ψηλές. Πάνω σε αυτή την παραδοχή και σε συνδυασμό με την προσπάθεια για «δημοσιονομική» εξυγίανση, το υπουργείο Οικονομικών εγκαίνιασε μια προσπάθεια περιορισμού των δημοσίων δαπανών η οποία αποτυπώνονταν με γλαφυρό τρόπο στο σύνολο σχεδόν των εισηγητικών εκθέσεων του προϋπολογισμού των περασμένων ετών. Ωστόσο τα διεθνή στοιχεία δεν επιβεβαιώνουν το επιχείρημα περί «ακριβού κράτους». Αντίθετα το κύριο χαρακτηριστικό του συστήματος κρατικών δαπανών στην Ελλάδα είναι η χαμηλή κοινωνική του αποτελεσματικότητα. Το ποσοστό της φτώχειας, μετά τις μεταβιβαστικές πληρωμές στην Ελλάδα, παρουσιάζει εξαιρετικά μικρή μείωση, σε σχέση με ό,τι συμβαίνει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το φαινόμενο αυτό είναι συνέπεια του σχετικά χαμηλού ύψους των μεταβιβαστικών πληρωμών και της υψηλής έμμεσης φορολογίας.
- Τέλος ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι το Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής (Ταμείο κατά της φτώχειας) δε θα πάρει τα 500 εκατ. € που υποσχόταν η κυβέρνηση για το 2008. Τελικά θα διατεθούν μόλις 100 εκατ. €.

Ο προϋπολογισμός του 2009 είναι ένας προϋπολογισμός «κατά προσέγγιση», ένας προϋπολογισμός «προσωρινός». Στηρίζεται σε λογιστικές διαρρυθμίσεις, σε υπερεκτίμηση των φορολογικών εσόδων και σε μια υποεκτίμηση των δημοσίων δαπανών. Για τους λόγους αυτούς, δεν αποκλείουμε τη λήψη πρόσθετων εισπρακτικών μέτρων μέσα στο 2009.

Το ερώτημα που τίθεται είναι πώς ως κοινωνία αντιμετωπίζουμε αυτές τις εξελίξεις και τους κινδύνους που απορρέουν απ' αυτές; Η κυβέρνηση περιορίζει τη σημασία τους και συγκαλύπτει τις συνέπειές τους, συνέπειες άλλωστε που η κυβερνητική πολιτική δεν αντιμετωπίζει και συχνά πολλαπλασιάζει. Η χρηματοπιστωτική κρίση αποκάλυψε την αδυναμία των συστημάτων εποπτείας των αγορών να προλάβουν τις κρίσεις και να περιορίσουν την κερδοσκοπία. Δείχνει τους τεράστιους κινδύνους που συνιστά για το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης της χώρας, η ανάθεση, ερήμην των ασφαλισμένων, στις χρηματαγορές της αξιοποίησης των αποθεματικών των ταμείων. Δείχνει επίσης τα όρια των αγορών: το πρόβλημα της στέγης των φτωχών κοινωνικών στρωμάτων δε μπορεί να αφηθεί στη δικαιοδοσία των τραπεζών. Χρειάζονται δημόσιες πολιτικές κοινωνικής κατοικίας, οικιστικές αναπλάσεις και εξασφάλιση στέγης με κριτήρια όχι κερδοσκοπικά. Αλλά και αυτές τις προκλήσεις η κυβέρνηση και ο προϋπολογισμός τις προσπερνούν.

Η Διέξοδος από την κρίση και ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης – η πρότασή μας

Πρέπει να τονίσουμε ότι ο τρόπος με τον οποίο θα επιλέξουμε ως κοινωνία να εξέλθουμε από την κρίση, θα προσδιορίσει και το μέλλον. Όπως ακριβώς η ένταση της κρίσης, το ποιους θα πλήξει περισσότερο ή λιγότερο εξαρτάται από πολιτικές επιλογές, ακριβώς με τον ίδιο τρόπο η πολιτική εξόδου από την κρίση θα προσδιορίσει σε μεγάλο βαθμό και την επόμενη μέρα.

Έχουμε μπει σ' ένα νέο ιστορικό κύκλο όπου πολλοί μύθοι καταρρίπτονται, διαφεύδονται, αποσύρονται και το κρίσιμο ερώτημα είναι να δούμε αν αυτή η κρίση επιτέλους μπορεί να γίνει αφετηρία μιας καινούριας πορείας για τη χώρα μας.

Εμείς θεωρούμε αναγκαίο, ιδίως στη φάση που μπαίνουμε, οι εργαζόμενοι να έρθουν στο προσκήνιο, να διεκδικήσουν έναν ευρύτερο ρόλο, γιατί, σε τέτοια κρίση που ζούμε, η παρέμβαση των εργαζομένων μπορεί να κρίνει όχι μόνο την κατανομή του κόστους της κρίσης αλλά και τον τρόπο με τον οποίο θα βγούμε από την κρίση και τη μορφή που θα πάρει η κοινωνική και η πολιτική μας ζωή.

Μια προοδευτική διέξοδος από την κρίση μπορεί να συγκροτηθεί όχι στη βάση των νεοφιλελεύθερων επιλογών, αλλά σε ρήξη μ' αυτές. Δεν είναι δυνατό να συζητάμε για έξοδο από την κρίση με ανασφάλιστη εργασία, με ευέλικτες μορφές απασχόλησης, με ενοικιαζόμενους εργαζόμενους κλπ. Δε μπορούμε επίσης να συζητάμε για έξοδο από την κρίση με πολιτικές οι οποίες θέτουν τους εργαζόμενους στο περιθώριο όχι μόνο με όρους οικονομικούς, αλλά και όρους πολιτιστικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς. Δεν είναι δυνατό να μιλάμε για έξοδο από την κρίση με τις τράπεζες «κράτος εν κράτει», με τις τράπεζες να είναι ελεγκτές και ελεγχόμενοι ταυτόχρονα, με τις τράπεζες να θέτουν τους κανόνες και να γράφουν τους νόμους που ρυθμίζουν την οικονομία.

Εμείς λέμε ότι ο φορέας ενός νέου σχεδίου που θα αντιμετωπίσει τις βαθύτερες αιτίες της κρίσης και θα οδηγήσει σε ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης, πρέπει να είναι μια μεγάλη κοινωνική συμμαχία ανάμεσα στον κόσμο της εργασίας, τον κόσμο της γνώσης, τους εργαζόμενους αγρότες, τους νέους της επισφαλούς απασχόλησης, τον κόσμο που θέλει μια Ελλάδα που παράγει και δημιουργεί.

Αυτή η κοινωνική συμμαχία θα διεκδικήσει την υλοποίηση ενός μεσομακροπρόθεσμου προγράμματος για την παραγωγική αναβάθμιση της χώρας και την ανάκτηση, διεύρυνση και στήριξη της δημόσιας σφαίρας, του κοινωνικού τομέα και των δημόσιων αγαθών. Ένα πρόγραμμα με δεσμευτικό στόχο την πλήρη απασχόληση και τη μείωση των ανισοτήτων. Στο νέο μοντέλο ανάπτυξης και αναδιανομής που προτείνουμε, το χρηματοπιστωτικό σύστημα θα υπηρετεί τις ανάγκες της κοινωνίας και της πραγματικής οικονομίας και όχι τις «πυραμίδες» και τα αυτόνομα κερδοσκοπικά συμφέροντα του χρηματιστικού κεφαλαίου.

Ακόμα και η αντιμετώπιση του οξύτατου δημοσιονομικού προβλήματος που έχει η χώρα απαιτεί αλλαγή του αναπτυξιακού και του κοινωνικού προτύπου. Ο τρόπος με τον οποίο ασκείται η οικονομική δραστηριότητα κατασπαταλά το φυσικό και το κοινωνικό κεφάλαιο, διευρύνει τις ανισότητες και τη φτώχεια, αυξάνοντας έτσι, με ραγδαίους ρυθμούς, τις ανάγκες που πρέπει να ικανοποιηθούν, εκ των υστέρων, από τη δημοσιονομική πολιτική.

Άμεσα μέτρα

Παράλληλα όμως είναι επείγουσα η ανάγκη για ένα σχέδιο ανάσχεσης της κρίσης με μέτρα άμεσης απόδοσης, καθώς ακόμη και αυτό το πακέτο «Μπαρόζο» είναι αμφίβολο αν θα καλύψει το κόστος των επιδομάτων ανεργίας σε περίπτωση που επαληθευτούν οι προβλέψεις του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ για αύξηση της ανεργίας κατά 80.000 άτομα το 2009.

Ένα τέτοιο μέτρο άμεσης απόδοσης που προτείνουμε είναι η **δημιουργία 100.000 νέων θέσεων εργασίας**, αρχίζοντας με την κάλυψη κενών σε νοσοκομεία, σχολεία και άλλους τομείς αναγκών.

Η υλοποίηση της πρότασης αυτής απαιτεί γύρω στα 3 δις ευρώ, περίπου το 1% του ΑΕΠ ή το 10% του πακέτου υπέρ των τραπεζών. Με μια διαφορά: Το ποσό αυτό θα επιστραφεί στο δημόσιο ταμείο. Αν αυτά τα 3 δις € γίνουν μισθοί, το χρήμα αυτό θα γίνει τζίρος για την αγορά, θα ανακυκλωθεί 3-4 φορές μέσα στο χρόνο. Αν υπολογίσουμε –πολύ συντηρητικά– έναν πολλαπλασιαστή 2, τότε από αυτά τα 3 δις θα δημιουργηθεί ένα «εθνικό εισόδημα» 6 δις. Αν υποθέσουμε ότι ο ΦΠΑ και οι λοιποί φόροι είναι κατά μέσο όρο 20%, τότε στο κράτος θα επιστραφούν 1,2 δις ευρώ ως φόροι και άλλα 1,2 δις ευρώ στα ασφαλιστικά ταμεία από εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών (περίπου 40% επί των 3 δις).

Υποστηρίζουμε ακόμη τη λήψη μέτρων όπως:

- Να μειωθούν στο μισό οι δαπάνες για τους εξοπλισμούς,
- Χορήγηση 200 ευρώ μηνιαίας ενίσχυσης για το 2008 και επιπρόσθετα 100 ευρώ για το 2009 σε όσους αμείβονται με την εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας. Η αύξηση αυτή να χορηγηθεί και στο δημόσιο τομέα, στις ΔΕΚΟ και στις τράπεζες, σε όσους έχουν μισθό μέχρι 1.000 ευρώ, καθώς και στις κατώτερες συντάξεις.
- Το επίδομα ανεργίας να ανέλθει στο 80% του μισθού του ανειδίκευτου εργάτη και να καταβάλλεται για 2 έτη.
- Καθιέρωση ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.
- Συμπληρωματικά μέτρα χρηματοδοτικής και φορολογικής στήριξης των μικρών επιχειρήσεων και δημιουργία μηχανισμών δημόσιας παρέμβασης, στήριξης και αναδιάρθρωσης σε κλαδικό και περιφερειακό επίπεδο με στόχο τη διάσωση θέσεων απασχόλησης.

- Άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος ρευστότητας που έχουν πολλά ασφαλιστικά ταμεία και οι κλάδοι υγείας τους.
- Έκτακτα μέτρα για τη χαλιναγωγή των τιμών, έλεγχός τους στα προϊόντα ευρείας κατανάλωσης και καθιέρωση ειδικού τιμάρθρου, ο οποίος θα περιλαμβάνει πρώτα απ' όλα τα είδη πρώτης ανάγκης που κατά κύριο λόγο καταναλώνουν οι λαϊκές οικογένειες.

Για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και τη στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας επιβάλλεται να συνδράμουν αποφασιστικά στην τόνωση των δημοσίων εσόδων όσες κοινωνικές ομάδες φοροδιέφευγαν ή φοροαπέφευγαν μέχρι σήμερα, νόμιμα ή παράνομα.

Στην κατεύθυνση αυτή είναι αναγκαία η επαναξιολόγηση όλων των φοροελαφρύνσεων και φοροαπαλλαγών που θεσπίστηκαν υπέρ φορέων και άλλων κοινωνικών ομάδων όπως π. χ οι εφοπλιστές. Έχουμε ήδη καταθέσει πρόταση νόμου που προβλέπει την κατάργηση των φορολογικών απαλλαγών της Εκκλησίας, που αφορούν σε ευρύτερες εμπορικές της δραστηριότητες, αλλά και την επανεξέταση συνολικά του φορολογικού καθεστώτος που διέπει την εκκλησία και τα ιδρύματά της.

Τραπεζικό σύστημα

Μέτρα άμεσης απόδοσης απαιτούνται και στο χρηματοπιστωτικό τομέα και εμείς, ως κοινοβουλευτική ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ, έχουμε ήδη καταθέσει μια ολοκληρωμένη πρόταση η οποία, μεταξύ άλλων, προβλέπει:

Πρώτον: Εθνικοποίηση της Εθνικής Τράπεζας και ενίσχυση του δημόσιου ελέγχου στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και στην Αγροτική Τράπεζα, ούτως ώστε συνδυασμένα αυτές οι τράπεζες, μαζί και με την Τράπεζα Αττικής, να αποτελέσουν έναν πυλώνα μέσω του οποίου: α) θα διοχετευθεί άμεσα χρήμα στην αγορά, β) θα συμπιεστούν τα επιτόκια και γ) θα επιβληθούν κριτήρια χρηματοδότησης που να υπηρετούν όχι μόνο το κέρδος, αλλά τις ευρύτερες ανάγκες. Χωρίς μια τέτοια κίνηση, η ύφεση μπορεί να αποκτήσει βάθος και διάρκεια και να πυροδοτηθεί έτσι μια νέα κρίση – μέσα στην κρίση – ικανή να απειλήσει όχι μόνον τη ρευστότητα, αλλά και τη φερεγγυότητα του τραπεζικού συστήματος. Απέναντι σ' έναν τέτοιο κίνδυνο, που δεν είναι καθόλου υποθετικός, πρέπει όλοι, με πρώτο τον Πρωθυπουργό, να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Επίσης, το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ πρέπει να υπερβούν τις αναστολές τους και να διεκδικήσουν μαζί μας, αποφασιστικά, το στόχο αυτό.

Δεύτερον, κρίνουμε αναγκαίο, να δημιουργηθούν νέες τράπεζες. Δεν είναι λογικό αυτή τη στιγμή ο ΟΕΚ, ο οποίος συγκεντρώνει τις εισφορές των εργαζομένων, να λειτουργεί ως μεσάζων των τραπεζών και να μη μπορεί ο ίδιος, μαζί ενδεχομένως με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, σε συνεργασία και με τις δημόσιες τράπεζες, να λειτουργήσει στην πραγματικότητα ως μια τράπεζα στέγης για τους μισθωτούς. Επίσης θεωρούμε ότι το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών & Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΕ) θα μπορούσε και μπορεί, σχετικά εύκολα και γρήγορα, να μετεξελιχθεί σε μια τράπεζα ειδικού σκοπού. Ένας τέτοιος τομέας ο οποίος θα λειτουργεί εξ αρχής με κοινωνικά – αναπτυξιακά κριτήρια σε άμεση σχέση με συγκεκριμένους κοινωνικούς χώρους τους οποίους θα υπηρετεί, νομίζουμε ότι θα δρούσε σταθεροποιητικά για την όλη κατάσταση.

Τέλος πρέπει να στηριχτούν και οι δανειολήπτες με μέτρα όπως:

(α) Άμεση απαγόρευση των κατασχέσεων και πλειστηριασμών της πρώτης κύριας κατοικίας για στεγαστικά δάνεια, που σήμερα κινδυνεύει για χρέη 1000 και 2000 ευρώ. Προς αυτή την κατεύθυνση επίσης προτείνουμε να ιδρυθεί «Εγγυοδοτικό Ταμείο Στέγας», το οποίο, με συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις, να παρεμβαίνει ανάμεσα στη δανειστρία τράπεζα και το δανειολήπτη, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ώστε να αποφεύγονται οι πλειστηριασμοί κατοικιών.

(β) Λήψη έκτακτων μέτρων, μέσα στην κρίση, προς τις πιο αδύνατες και ευάλωτες κατηγορίες των δανειοληπτών για επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής των δανείων και μείωση της ελάχιστης μηνιαίας δόσης καταβολής, χωρίς συνολική επιβάρυνση του δανειολήπτη όσον αφορά το ύψος των τόκων.

(γ) Περιορισμός του ανατοκισμού (πανωτόκια) για όλους σε όριο όχι πάνω από το διπλάσιο του αρχικού κεφαλαίου, όπως γίνεται σήμερα με τους αγρότες.

(δ) Άμεση νομοθετική κατάργηση των καταχρηστικών πρακτικών και χρεώσεων των τραπεζών, που επιβαρύνουν τους δανειολήπτες και που πολλές από αυτές έχουν θεωρηθεί παράνομες από τα δικαστήρια.

(ε) Να αναμορφωθεί ριζικά ο αυθαίρετος και ανάληγτος τρόπος λειτουργίας της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε., η οποία, υπό τη διεύθυνση των Τραπεζών, εξωθεί άδικα στην οικονομική καταστροφή και τη διαπόμπευση δεκάδες χιλιάδες δανειολήπτες.

(στ) Να απαγορευτεί η ύπαρξη οποιασδήποτε μορφής τραπεζικής επιτοκιακής χρέωσης που θα υπερβαίνει το εκάστοτε εξωτραπεζικό επιτόκιο (περίπου 10%).

Για μια Ελλάδα που παράγει και δημιουργεί

Η πρόταση μας αφορά πρώτα απ' όλα τη ριζική ανασυγκρότηση της παραγωγικής βάσης και την ανάπτυξη της μέσα από την υιοθέτηση ενός νέου εναλλακτικού μοντέλου κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης που θα έχει στο επίκεντρό του την επιδίωξη της **πλήρους απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας, το σεβασμό και την προστασία του περιβάλλοντος, τη διάχυση των θετικών αποτελεσμάτων στο σύνολο της χώρας, δηλαδή την ίση κατανομή του πλούτου**. Η πρότασή μας δεν στοχεύει μόνο στην έξοδο από την κρίση. Στοχεύει σε μια πολιτική που συνδυάζει οργανικά την έξοδο από την κρίση με την ενίσχυση της θέσης των εργαζομένων. Που παράλληλα με την αντιμετώπιση

των άμεσων αναγκών θα σκιαγραφεί ένα άλλο μοντέλο ανάπτυξης και θα διαμορφώνει τις προϋποθέσεις για την υλοποίησή του. Στην αντίληψή μας η πολιτική εξόδου από την κρίση πρέπει ταυτόχρονα να είναι και μια πολιτική που θα εξασφαλίζει ότι αυτή η κρίση ήταν η τελευταία.

Βασικό ζητούμενο είναι η αιφόρος ανάπτυξη με επίκεντρο τον άνθρωπο, δηλαδή η διαχείριση των φυσικών πόρων για την εξασφάλιση οικονομικής ανάπτυξης με τρόπο που να διασφαλίζει την ποσοτικά επαρκή και ποιοτικά αναλλοίωτη παράδοσή τους στις επόμενες γενιές. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκουμε μια γεωργική παραγωγή ορθολογικά οργανωμένη, που θα σέβεται τους φυσικούς πόρους, θα προστατεύει τη βιοποικιλότητα, θα παράγει ποιοτικά προϊόντα που θα αλλάζουν τα πρότυπα κατανάλωσης και διατροφής, ενώ θα ενθαρρύνει τις ελεύθερες συλλογικές μορφές παραγωγής (συνεταιρισμοί), θα συνδέει την αγροτική παραγωγή με την έρευνα, ενώ θα συγκρατεί τον κόσμο, και ιδίως τους νέους, στον τόπο τους, προωθώντας μια νέα ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο και στην περιφέρεια.

Θέλουμε να αναδείξουμε τη δυνατότητα του πολιτισμού να αποτελέσει έναν από τους στρατηγικούς άξονες ανάπτυξης, με τρόπο όμως που δε θα ακυρώνει τον κοινωνικό του χαρακτήρα, που δε θα ενισχύει την εμπορευματοποίηση-τυποποίηση της πολιτιστικής δημιουργίας. Η προστασία, η αξιοποίηση και η ανάδειξη της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε τόπου, μαζί με την ενίσχυση της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας, μπορεί να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας σε τοπικό επίπεδο.

Κεντρικός μας στόχος είναι και ο οικολογικός μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας. Πράσινη οικονομία για μας δε σημαίνει απλώς φιλικές προς το περιβάλλον παραγωγικές πρακτικές ή «αιφόρο εκμετάλλευση» των φυσικών πόρων, όπως ακούγεται από πολλές πλευρές, αλλά ότι η πράσινη διάσταση διαχέεται σε κάθε τομέα της παραγωγικής και γενικότερα της οικονομικής διαδικασίας, συνιστώντας μια στρατηγική που δίνει έμφαση στην έρευνα και στην παραγωγική εξειδίκευση σχετικά με την παραγωγή πράσινων αγαθών και υπηρεσιών, στην ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων με αντικείμενο την προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και στη σταδιακή, πλην όμως υποχρεωτική, υιοθέτηση παραγωγικών τεχνικών και καταναλωτικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον από το σύνολο των παραγωγικών διαδικασιών. Για εμάς οικολογικός μετασχηματισμός της οικονομίας σημαίνει διεύρυνση των οικονομικών κριτηρίων αποτελεσματικότητας με οικολογικά κριτήρια, σημαίνει τη μετατόπιση της στοχοθεσίας της πολιτικής από την επιδίωξη του άμεσου κέρδους στην εξασφάλιση του μακροπρόθεσμου κοινωνικού οφέλους.

Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκουμε να ξανασκεφτούμε τον οικονομικό ρόλο του δημόσιου τομέα, την επέκτασή αλλά και την αναδιάρθρωσή του, όχι σε μια λογική επικαιροποίησης του κρατισμού αλλά σε μια στρατηγική που θα επανοικειοποιείται τα συλλογικά αγαθά, θα τα επιστρέφει στην κοινωνία, που θα διαμορφώνει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας νέας δημόσιας σφαίρας που θα ξεφεύγει από το δίπολο ιδιωτικό-κρατικό και θα δίνει χώρο σε νέες μορφές κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας.

Έτσι, ένας από τους κεντρικούς άξονες ανάπτυξης που προτείνουμε είναι η αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Αυτό σημαίνει την δημοκρατική μεταρρύθμισή του, την αναβάθμιση των δημόσιων υπηρεσιών και του κοινωνικού κράτους και τη χρησιμοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων ως όχημα ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη, διεύρυνση και ενίσχυση των δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών μπορεί να έχει πολλαπλά οφέλη: Να δημιουργήσει νέες, ποιοτικές θέσεις πλήρους απασχόλησης, καλύπτοντας τα οργανικά κενά λ.χ. στα σχολεία ή στα νοσοκομεία (καλύπτοντας δηλαδή τις ανάγκες σε θέσεις εργασίας που έχουν ταυτόχρονα ιδιαίτερη κοινωνική σημασία για την αποτελεσματική λειτουργία και την κοινωνική προσφορά του συστήματος εκπαίδευσης, υγείας, πρόνοιας κλπ) αλλά και γενικότερα να συγκροτήσει δίκτυα ασφαλείας ενάντια στην εργασιακή επισφάλεια και την ανεργία.

Αντίστοιχα, οι μεγάλες δημόσιες επιχειρήσεις (ΟΤΕ, ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, ΟΣΕ, ΔΕΠΑ) μπορούν να παίξουν σημαντικό προωθητικό ρόλο στη συνολική ανάπτυξη, αφού μόνον αυτές μπορούν να δημιουργούν τις αναγκαίες και επαρκείς υποδομές (δίκτυα επικοινωνιών, συγκοινωνιών, ενέργειας κλπ), δημιουργώντας την ίδια στιγμή νέες θέσεις εργασίας, διασφαλίζοντας κατακτημένα δικαιώματα, ασφάλεια και σταθερότητα στις εργασιακές σχέσεις. Ο δημόσιος χαρακτήρας των μεγάλων επιχειρήσεων σημαίνει ότι οι βασικές στρατηγικές επιλογές της χώρας σε κρίσιμους τομείς, όπως οι επικοινωνίες, οι συγκοινωνίες, η ενεργειακή πολιτική, η διαχείριση των υδάτινων πόρων, τα λιμάνια, τίθενται υπό δημόσιο, κοινωνικό και δημοκρατικό έλεγχο, καθώς οι επιχειρήσεις αυτές ελέγχονται από δημοκρατικά εκλεγμένες κυβερνήσεις και οφείλουν να θέτουν στόχους συμβατούς με το δημόσιο συμφέρον και να λειτουργούν υπέρ των κοινωνικών αναγκών και συμφερόντων. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να σταματήσουν άμεσα οι ιδιωτικοποιήσεις των μεγάλων δημόσιων επιχειρήσεων, αφού δεν αποτελούν παρά μηχανισμό μεταφοράς κοινωνικού πλούτου από το δημόσιο τομέα (και άρα το δημόσιο έλεγχο) στον ανεξέλεγκτο ιδιωτικό τομέα.

Την ίδια στιγμή, όμως, πρέπει να μιλήσουμε για μια νέα μορφή δημόσιας επιχείρησης. Στόχος μας είναι να συζητήσουμε, να αναζητήσουμε και να υλοποιήσουμε ένα νέο σχέδιο για τις δημόσιες επιχειρήσεις. Απορρίπτουμε τη λογική σύμφωνα με την οποία πρώτα θα διευρύνουμε το δημόσιο τομέα και μετά θα τον βελτιώσουμε. Την απορρίπτουμε γιατί γνωρίζουμε ότι στο παρελθόν (και σήμερα) ο δημόσιος τομέας, οι δημόσιες επιχειρήσεις αποτέλεσαν παράδειγμα προς αποφυγή ως προς την κοινωνική αποτελεσματικότητά τους, τον τρόπο λειτουργίας τους, τις διαδικασίες ανέλιξης, της αναγκαίας αυτονομίας τους από τους κομματικούς μηχανισμούς. Για εμάς η διεύρυνση του δημόσιου τομέα σημαίνει εξαρχής την υιοθέτηση ενός νέου μοντέλου οργάνωσης και λειτουργίας των δημόσιων επιχειρήσεων το οποίο θα εμπεριέχει τον κοινωνικό έλεγχο, τον εργατικό έλεγχο, τις όποιες δικλείδες ασφαλείας, κριθεί ότι μπορούν να διασφαλίσουν το δημόσιο συμφέρον.

Αν επιδιώκουμε μια οικονομία συλλογικών, δημόσιων αγαθών, πρέπει να σκεφτούμε ότι δεν είναι μόνο το κράτος που μπορεί να τα παράξει. Μπορούμε και πρέπει να προτείνουμε και να διεκδικήσουμε σήμερα έναν τομέα πέρα από τον ιδιωτικό ή τον κρατικό, όπου σκοπός δε θα είναι το κέρδος, αλλά θα οργανώνεται με μορφές δραστηριότητας υβριδικές και μεταβατικές (όπως οι συνεταιρισμοί, ενώσεις, ταμεία αλληλοβοήθειας, κοινοπραξίες, επιχειρήσεις λαϊκής βάσης, επιχειρήσεις ειδικού σκοπού, επιχειρήσεις τοπικής αυτοδιοίκησης) που θα λειτουργούν μέσα στους καταναγκασμούς του καπιταλιστικού πλαισίου αλλά με όρους, τρόπο και σκοπό που το υπερβαίνει. Μπορούν να υπάρχουν φορείς που θα έχουν εξωτερικά τη μορφή της επιχείρησης, αλλά η επιχείρηση αυτή θα λειτουργεί με διαφορετικό τρόπο, με διαφορετικά

κριτήρια και σκοπούς: να υπηρετεί την κοινωνία και όχι το κράτος ή την ιδιοτέλεια των ιδιωτών. Μπορούν να λειτουργούν με βάση την αρχή «ούτε κέρδη, ούτε ζημιές» ή να έχουν κέρδη που όμως δε θα είναι οικειοποιήσιμα, δε θα είναι πηγή πλουτισμού, αλλά πηγή διεύρυνσης της παραγωγής, μείωσης του κόστους ή βελτίωσης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών ή αγαθών. Η στρατηγική που προτείνουμε δημιουργεί τους όρους για μια νέα δυναμική που ανοίγει δρόμους και δίνει δυνατότητες να αναδειχθούν νέα οικονομικά και κοινωνικά υποκείμενα και να διεκδικήσουν ρόλο πρωταγωνιστή στο οικονομικό και το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Τέλος η πρότασή μας για την οικονομία υποστηρίζεται και από μια νέα αντίληψη για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, που όχι μόνο απαντάει στην ανάγκη αντιμετώπισης και διεξόδου από την παρούσα οικονομική κρίση προς όφελος της κοινωνίας, αλλά και διαμορφώνει τους όρους προστασίας της κοινωνίας απέναντι σε μελλοντικές κρίσεις που θα παράγει το καπιταλιστικό μοντέλο. Πρώτος άξονας πρέπει να είναι ένας ισχυρός δημόσιος χρηματοπιστωτικός τομέας: η ανάκτηση του ελέγχου της Εθνικής Τράπεζας, μαζί με την Αγροτική και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο μπορούν να αποτελέσουν ένα απαραίτητο εργαλείο οικονομικής πολιτικής, υπό δημόσιο, πολιτικό και δημοκρατικό έλεγχο, ένα σκληρό πυρήνα δημόσιας παρέμβασης, ελέγχου και ρύθμισης προς όφελος της κοινωνίας. Από την άλλη, είναι ανάγκη να προτείνουμε και να διεκδικήσουμε εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης στη χρηματοδότηση (μέσα από τράπεζες ειδικούς σκοπού, λχ, που θα επιτελούν μια συγκεκριμένη δημόσια και κοινωνική λειτουργία), για τον μακροπρόθεσμο μετασχηματισμό του συστήματος συνολικά.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1 Εμπορικό ισοζύγιο Ελληνικής οικονομίας									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Αγαθά και Υπηρεσίες									
εκατ. €	-18.618	-19.271	-21.218	-21.573	-18.472	-17.645	-19.793	-23.927	-26.333
% μετ.		3,5	10,1	1,7	-14,4	-4,5	12,2	20,9	10,1
% ΑΕΠ	-13,5	-13,2	-13,5	-12,6	-9,9	-8,9	-9,3	-10,5	-10,5
Αγαθά									
εκατ. €	-26.797	-26.987	-30.028	-31.985	-33.403	-33.114	-35.841	-42.609	-46.347
% μεταβολή		0,7	11,3	6,5	4,4	-0,9	8,2	18,9	8,8
% ΑΕΠ	-19,4	-18,4	-19,2	-18,7	-18	-16,8	-16,8	-18,7	-18,9
Υπηρεσίες									
εκατ. €	8.179	7.716	8.811	10.413	14.931	15.469	16.048	18.682	20.097
% μεταβολή		-5,7	14,2	18,2	43,4	3,6	3,7	16,4	7,6
% ΑΕΠ	5,9	5,3	5,6	6,1	8	7,8	7,5	8,2	8,4
Πηγή: Eurostat									

Πίνακας 2 Ελληνικό ισοζύγιο πληρωμών								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/01
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-10.579	-10.203	-11.265	-10.718	-14.747	-23.659	-32.386	-206,1
Αγαθά	-21.614	-22.709	-22.644	-25.436	-27.546	-35.285	-41.487	-91,9
Υπηρεσίες	9.157	10.761	11.508	15.464	15.380	15.337	16.593	81,2
Εισόδημα	-1.980	-2.077	-3.980	-4.377	-5.683	-7.120	-9.082	-358,7
Τρέχουσες πληρ.	3.858	3.822	3.851	3.631	3.102	3.409	1.590	-58,8
Λογαριασμός κεφαλαίων	2.416	1.633	1.240	2.386	2.048	3.042	4.333	79,3
Λογαριασμός ΧΠ ροών	6.933	10.310	9.885	8.099	12.557	20.588	27.571	297,7
Άμεσες επενδύσεις	1.087	-651	765	864	-676	955	-2.488	-328,9
Επενδύσεις χαρτοφυλακίου	9.381	11.116	12.246	14.074	7.279	7.391	17.872	90,5
Άλλες επενδύσεις	-9.796	1.998	-7.624	-9.102	5.915	11.519	12.742	230,1
ΣΥΝΟΛΟ	-1230	1740	-140	-233	-142	-29	-482	
Πηγή: Eurostat								

Πίνακας 3 Συνολική κατανάλωση ως ποσοστό του ΑΕΠ									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Συνολική καταναλωτική δαπάνη									
ΕΕ - 27	78,5	78,7	78,9	79,2	78,9	79,1	78,6	77,7	78,1
Ευρωζώνη	77,1	77,4	77,4	77,9	77,6	77,7	77,2	76,3	76,5
Ελλάδα	90,2	90	91,2	88,3	87,3	88	87,7	87,9	88,2
Τελική κατανάλωση νοικοκυριών μη κερδοσκοπικών οργανισμών (NPISH)									
ΕΕ - 27	58,7	58,8	58,5	58,5	58,2	58,3	57,9	57,3	57,5
Ευρωζώνη	57,3	57,6	57,2	57,4	57,2	57,3	56,9	56,3	56,3
Ελλάδα	72,4	72,6	72,9	71,1	70,2	71,3	71,7	71,2	71,4
Τελική καταναλωτική δαπάνη της γενικής κυβέρνησης									
ΕΕ - 27	19,8	19,9	20,4	20,8	20,7	20,8	20,7	20,4	20,6
Ευρωζώνη	19,8	19,9	20,2	20,5	20,4	20,5	20,3	20,1	20,2
Ελλάδα	17,8	17,4	18,3	17,2	17,1	16,7	16	16,7	16,7
Πηγή: Eurostat									

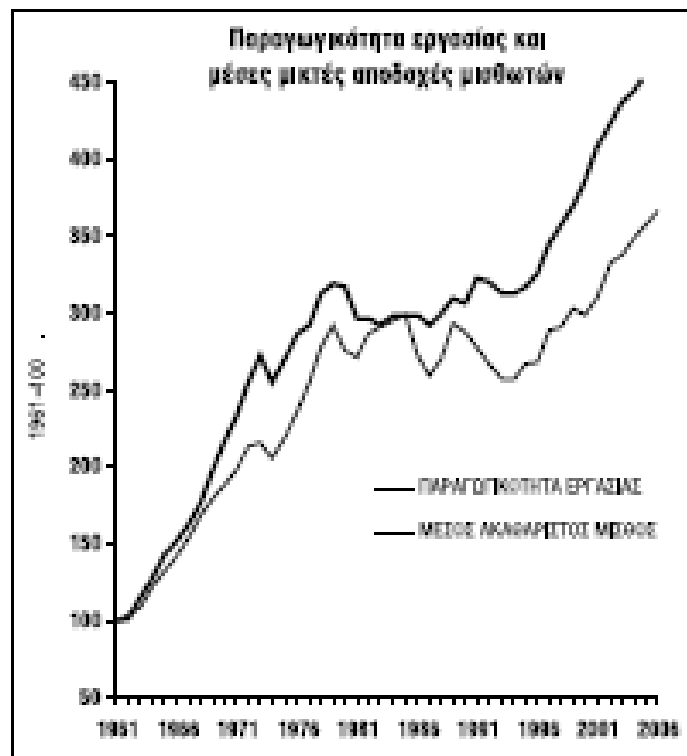
Πίνακας 4		
Τελευταία Στατιστικά Στοιχεία	Περίοδος	Τιμή
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (3)	Σεπ. 08/Σεπ. 07	-3,3
Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο (1)	Σεπ. 08/Σεπ. 07	1,3
Οικοδομική Δραστηριότητα (όγκος) (3)	Αυγ. 08/Αυγ. 07	-20,7
1. Ετήσια Μεταβολή, 3. μεταβολή Περιόδου Πηγή ΕΣΥΕ		

Πίνακας 5 Ποσοστό φτώχειας (ποσοστό ατόμων με εισόδημα μικρότερο από το 60% του διάμεσου εισοδήματος μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)										
Έως 65 ετών										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΕΕ27	:	:	:	:	:	:	:	:	15	16
ΕΕ25	:	15	15	:	16	:	15	16	15	16
ΕΕ15	15	15	15	15	:	:	15	16	15	15
Ευρωζώνη	:	:	:	:	:	:	:	:	14	15
Ελλάδα	19	18	18	17	17	:	19	18	18	19
Άνω των 65 ετών										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΕΕ27	:	:	:	:	:	:	:	:	19	19
ΕΕ25	:	18	17	17	16	:	17	18	19	19
ΕΕ15	18	18	17	17	18	:	19	19	20	20
Ευρωζώνη	:	:	:	:	:	:	:	:	19	19
Ελλάδα	34	35	33	31	33	:	29	28	28	26
Πηγή: Eurostat										

Πίνακας 6 Ανισοκατανομή του εισοδήματος (πόσες φορές μεγαλύτερο είναι το εισόδημα του πλουσιότερου 20% από το εισόδημα του φτωχότερου 20% των εργαζομένων)												
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΕΕ27	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	4.9	4.8
ΕΕ25	:	:	:	4.6	4.6	4.5	4.5	:	4.6	4.8	4.9	4.8
ΕΕ15	5.1	4.8	4.7	4.6	4.6	4.5	4.5	:	4.6	4.8	4.8	4.7
Ελλάδα	6.5	6.3	6.6	6.5	6.2	5.8	5.7	:	6.4	5.9	5.8	6.1
Πηγή: Eurostat												

Πίνακας 7 Εργαζόμενοι φτωχοί ως ποσοστό των απασχολούμενων				
	2003	2004	2005	2006
ΕΕ25	:	:	8	8
ΕΕ15	:	:	7	7
Ευρωζώνη	:	:	7	7
Ελλάδα	14	13	13	14
Πηγή: Eurostat				

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1
αυξήσεις παραγωγικότητας της εργασίας και μέσου ακαθάριστου μισθού

Πηγή: *European Economy Statistical Annex*

ΠΙΝΑΚΑΣ 9 Μερίδιο εργασίας στο ΑΕΠ του επιχειρηματικού τομέα (μισθοί + εισφορές μισθωτού + εισφορές εργοδότη ως % του ΑΕΠ)				
Περίοδος	1981-1985	1986-1990	1993-1997	2004-2006
ποσοστό	58%	56%	52%	44%
Πηγή: Commission Services, Economic and Financial Affairs, αναπαράγεται στην Ετήσια Έκθεση του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ για την Απασχόληση και την Οικονομία, 2007				

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 Κατώτατος μισθός μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ που έχουν θεσπίσει το μέτρο									
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Λουξεμβούργο	1.162	1.191	1.259	1.290	1.369	1.403	1.467	1.503	1.570
Ιρλανδία	-	945	945	1.009	1.073	1.073	1.183	1.293	1.403
Ηνωμένο Βασίλειο	866	970	1.130	1.118	1.106	1.083	1.197	1.269	1.361
Ολλανδία	1.064	1.092	1.154	1.207	1.249	1.265	1.265	1.273	1.301
Βέλγιο	1.074	1.096	1.118	1.163	1.163	1.186	1.210	1.234	1.259
Γαλλία	1.036	1.049	1.083	1.126	1.154	1.173	1.197	1.218	1.254
Ισπανία	416	425	433	516	526	537	599	631	666
Ελλάδα	505	526	544	552	605	631	668	668	658
Πηγή: Eurostat									

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 Κύριοι κλάδοι αύξησης της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα							
	1998	2000	2002	2004	2005	2006	1998-2006
Λιανικό εμπόριο	435.387	455.861	490.899	513.363	509.467	505.159	69.772
Κατασκευές	288.371	290.563	312.054	345.202	363.883	356.070	67.699
Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	172.856	173.857	206.714	234.370	243.561	239.556	66.700
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	257.981	268.235	289.174	277.069	301.292	297.977	39.996
Σύνολο απασχόλησης	3.173.418	3.236.310	3.300.596	3.333.741	3.416.469	3.447.940	274.522
Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' τρίμηνο, ΕΣΥΕ							

ΠΙΝΑΚΑΣ 12				
Κατανομή απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα ανά εκπαιδευτικό επίπεδο				
	1998	2006	1998-2006	Ποσοστό κατηγορίας στις νέες θέσεις απασχόλησης της περιόδου 1998-2006
Απασχολούμενοι Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών*	321.598	453.766	132.168	18,6%
Απασχολούμενοι Πτυχιούχοι Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης	260.030	485.444	225.414	31,8%
Απασχολούμενοι με Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης**	1.248.533	1.600.554	352.021	49,6%
Απασχολούμενοι με Απολυτήριο Δημοτικού***	1.305.289	890.207	-415.082	
Απασχολούμενοι που δεν πήγαν καθόλου σχολείο	35.347	17.973	-17.374	
Σύνολο απασχολούμενων	3.173.420	3.447.944	274.524	
Νέες θέσεις απασχόλησης				709.603
* συμπεριλαμβάνονται και οι κάτοχοι Διδακτορικού ή Μεταπτυχιακού				
** συμπεριλαμβάνονται και οι απόφοιτοι τριτάξιας μέσης** εκπαίδευσης				
*** συμπεριλαμβάνονται και όσοι παρακολούθησαν μεριές τάξεις του Δημοτικού				
Πηγή: επεξεργασία πρωτογενών στοιχείων Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, Β΄ τρίμηνο, ΕΣΥΕ				

ΠΙΝΑΚΑΣ 13 Ποσοστό ανέργων που λαμβάνουν επίδομα ανεργίας 2006		
	Αριθμός ανέργων	%
Είναι γραμμένοι σε Δημόσιο Γραφείο Εύρεσης Εργασίας και παίρνει επίδομα ή βοήθημα	63.346	14,8%
Είναι γραμμένοι σε Δημόσιο Γραφείο Εύρεσης Εργασίας και δεν παίρνει επίδομα	194.732	45,6%

Δεν είναι γραμμένος σε Δημόσιο Γραφείο Εύρεσης Εργασίας	168.883	39,6%
Σύνολο ανέργων	426.961	100%
Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, β' τρίμηνο 2006		

ΠΙΝΑΚΑΣ 14 ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ									
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΕΕ27	:	:	:	27,3	26,7	26,4	26,4	26,8	:
ΕΕ25	27,6	28,1	28,1	27,3	26,7	26,5	26,5	26,9	:
ΕΕ15	27,8	28,4	28,4	27,7	27,0	26,8	26,7	27,2	:
Ευρωζώνη-13	26,4	26,9	26,9	26,1	25,6	25,4	25,3	25,6	:
Ελλάδα	22,2	23,2	24,1	22,5	21,9	20,5	20,1	20,3	20,3
Γαλλία	28,2	28,8	28,3	28,0	27,2	26,7	27,2	27,6	27,9
Ιταλία	30,3	30,3	29,7	29,5	28,8	29,0	28,3	28,0	29,6
Κύπρος	20,8	21,3	23,4	24,1	24,5	26,1	25,8	27,3	28,9
Ολλανδία	24,5	24,8	24,5	24,7	24,5	23,6	23,6	24,8	25,3
Πορτογαλία	23,2	24,0	24,0	23,4	23,9	24,0	23,2	23,8	
Σουηδία	38,9	40,8	39,1	36,7	35,2	36,0	36,7	37,6	37,7
Ηνωμένο Βασίλειο	30,5	30,8	31,2	31,0	29,7	29,1	29,2	30	:
Νορβηγία	31,8	32,2	33,7	33,6	33,2	32,5	33,9	34,8	36,1
Πηγή: Eurostat									

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 ΣΧΕΣΗ ΕΜΜΕΣΩΝ - ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ				
	2004		2009	
Άμεσοι φόροι	16.484	41,7%	26.720	43,87%
Έμμεσοι φόροι	23.000	58,3%	34.195	56,13%
Σύνολο	39.484	100%	60.914	100%
Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2009				

ΠΙΝΑΚΑΣ 16 ΦΟΡΟΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ (σε εκ. ευρώ)						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Φόροι φυσικών προσώπων	7.680	8.292	9.275	10.161	11.065	12.170
Φόροι νομικών προσώπων	4.860	4.730	4.438	4.659	4.705	5.370
Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2009						

ΠΙΝΑΚΑΣ 17 ΦΟΡΟΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ					
	2005	2006	2007	2008	2009
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
Φόροι φυσικών προσώπων	63,7%	67,6%	68,6%	70,2%	69,4%
Φόροι νομικών προσώπων	36,3%	32,4%	31,4%	29,8%	63,6%
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ					
	05/04	06/05	07/06	08/07	09/08
Φόροι φυσικών προσώπων	8,0%	11,9%	9,6%	8,9%	10,0%
Φόροι νομικών προσώπων	-2,7%	-6,2%	5,0%	1,0%	14,1%
Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2009					

ΠΙΝΑΚΑΣ 18 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ ΩΣ % ΤΟΥ ΑΕΠ				
	Σύνολο φορ. εσόδων (δισ €)	Φόροι νομικών προσώπων	Φόροι νομικών προσώπων ως % του συνόλου	Φόροι νομικών προσώπων ως % του ΑΕΠ
2004	39,5	4,724	12,0%	2,5%
2005	42,0	4,730	11,3%	2,4%
2006	44,9	4,438	9,9%	2,1%
2007	48,4	4,650	9,6%	2,0%
2008	53,8	4,705	8,7%	2,0%
2009	60,9	5,370	8,8%	2,1%
Πηγή: Εισηγητική Έκθεση 2009, επεξεργασία στοιχείων				

ΠΙΝΑΚΑΣ 20 ΦΟΡΟΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ								
ως ποσοστό του ΑΕΠ								
	1996	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ε.Ε.-27	2,7	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,8	2,9
Ε.Ε.-15	2,7	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,8	2,9
Ευρω-ζώνη	2,6	2,6	2,5	2,4	2,5	2,5	2,6	2,7
Ελλάδα	1,9	2	2,6	2,1	1,8	1,7	1,4	1,6
Ως ποσοστό του συνόλου των φορολογικών εσόδων								
	1996	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ε.Ε.-27	6,6	6,8	6,8	6,7	6,9	6,9	7,2	7,2
Ε.Ε.-15	6,6	6,8	6,8	6,8	7	6,9	7,2	7,3
Ευρω-ζώνη	6,3	6,4	6	6	6,2	6,2	6,6	6,7
Ελλάδα	5,7	5,5	6,9	5,9	4,9	4,8	4,2	4,6
Πηγή: Eurostat, Taxes on capital, of which stock of capital (wealth)								

ΠΙΝΑΚΑΣ 21 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ε.Ε.-27	16,9	18,5	19,3	19,8	22,0	22,4	20,8	19,6	19,2	19,6	20,8
Ε.Ε.-15	16,9	18,5	19,3	19,8	22,0	22,4	20,8	19,6	19,2	19,6	20,8
Ευρω-ζώνη	16,5	18,4	19,0	19,2	21,4	21,9	20,0	19,2	19,2	19,4	20,3
Ελλάδα	9,1	8,6	9,9	12,5	13,5	15,4	13,3	13,8	12,6	12,7	:
Πηγή: Eurostat (Implicit tax rate on capital, of which capital and business income (corporations))											

ΠΙΝΑΚΑΣ 22 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΜΕΤΟΧΩΝ		
	Ανώτερος φορολογικός συντελεστής πριν τις διάφορες εκπτώσεις φόρου	Ανώτερος φορολογικός συντελεστής μετά τις διάφορες εκπτώσεις φόρου
Αυστρία	25,0	25,0
Βέλγιο	15,0	15,0
Καναδάς	46,4	24,6
Τσεχία	15,0	15,0
Δανία	43,0	43,0
Γαλλία	48,7	32,7
Γερμανία	47,5	23,7
Ελλάδα	10,0	10,0
Ουγγαρία	35,0	35,0
Ιρλανδία	41,0	41,0
Ιταλία	44,9	18,0
Ιαπωνία	10,0	10,0
Κορέα	38,5	29,3
Λουξεμβούργο	39,0	19,5
Μεξικό	28,0	0,0
Ολλανδία	22,0	22,0
Νορβηγία	28,0	28,0
Πολωνία	19,0	19,0
Πορτογαλία	20,0	20,0
Ισπανία	18,0	18,0
Σουηδία	30,0	30,0
Ελβετία	40,4	40,4
Τουρκία	35,0	17,5
Ηνωμένο Βασίλειο	32,5	25,0
ΗΠΑ	15,5	15,5
Πηγή: ΟΟΣΑ, Tax Database, PART II. Taxation of Corporate and Capital Income (2007), Table II.4. Overall statutory tax rates on dividend income		

ΠΙΝΑΚΑΣ 23 Συνολικές δαπάνες γενικής κυβέρνησης							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΕΕ-27	:	:	46.9	47.5	47.0	47.1	46.8
ΕΕ-15	45.6	46.6	47.1	47.7	47.3	47.4	47.1
Ευρωζώνη	46.2	47.4	47.7	48.2	47.7	47.7	47.9
Ελλάδα	46.7	45.0	44.8	45.0	45.4	43.2	42.3
Πηγή: Eurostat							